zakochaj się w Warszawie dostępnej

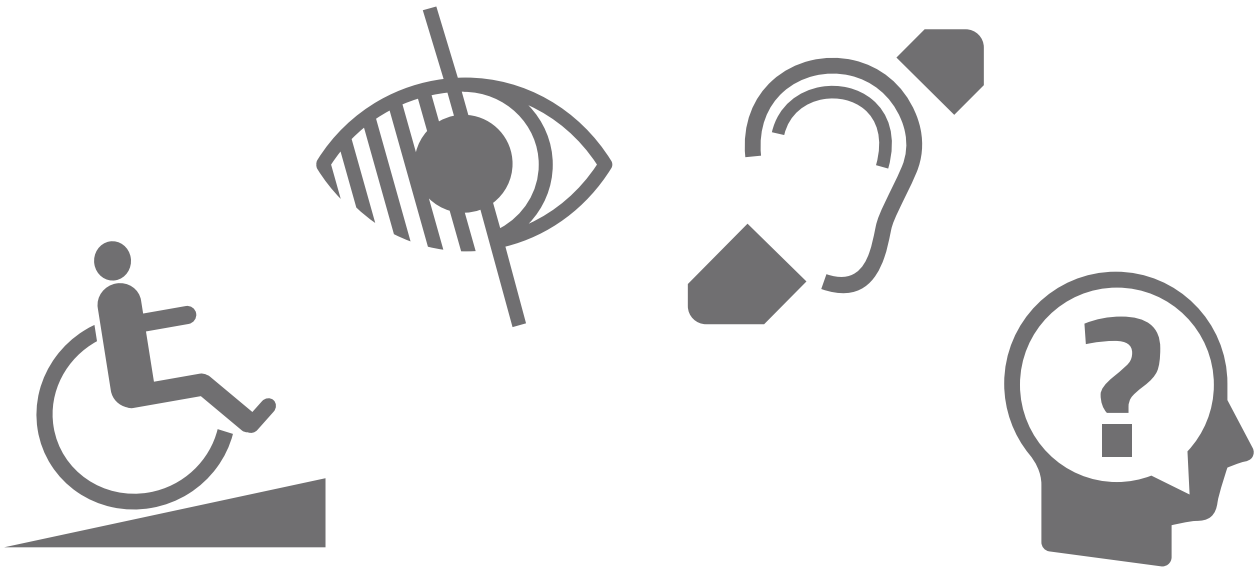

Wytyczne ws. dostępności wydarzeń dla m.st. Warszawy

Warszawa 2018, aktualizacja 2020

Autorki:

Monika Szczygielska,
Dostępni.eu, Fundacja Widzialni,

Anna Żórawska,
Fundacja Kultury bez Barier

Konsultacje:

Monika Dubiel, **Paulina Gul**, **Aleksandra Szorc**, **Aleksandra Sztajerwald**, **Robert Więckowski**
Fundacja Kultury bez Barier

Kamil Kowalski
Biuro Planowania Dostępności

Izabela Sopalska-Rybak
Fundacja Kulawa Warszawa

Krzysztof Kotyniewicz
Polski Związek Głuchych

Mariusz Trzeciakiewicz, **Justyna Mańkowska**
Fundacja Katarynka

Małgorzata Pacholec
Polski Związek Niewidomych

Joanna Grochowska, **Maria Wroniszewska**
Fundacja SYNAPSIS

Maciej Augustyniak
Fundacja Polska bez Barier

dr hab. Agnieszka Szarkowska
Uniwersytet Warszawski

Maciej Kasperkowiak
protetyk słuchu

dr Anna Jankowska
Fundacja Siódmy Zmysł

Donata Kończyk, Angelika Szkołuda
Biuro Pomocy i Projektów Społecznych
Urząd m.st. Warszawy

Grupa zadaniowa nr 3/2017 w ramach Zespołu ds. Dostępności m.st. Warszawy

Michał Mazur
Centrum Komunikacji Społecznej

Agnieszka Sadza
Biuro Kultury

Sławomir Banaszkiewicz
Biuro Sportu i Rekreacji

Agata Łuzdowska
Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie

Adam Stawicki
Miejskie Zakłady Autobusowe Sp. z o. o.

Wojciech Malesa
U. Dz. Ursynów

Monika Czaplarska
U. Dz. Praga-Południe

Wojciech Piętka
U. Dz. Wola

Bartosz Chojnacki
U. Dz. Bielany

Skład: **Marcin Luboń**
Fundacja Widzialni

Spis treści

Wprowadzenie **8**

1. Cel dokumentu **8**
2. Odbiorcy działań **8**
3. Zakres dokumentu **9**

1 Ogólne zasady organizacji wydarzeń **11**

1.1. Zasada niedyskryminacji **11**
1.2. Różnorodność potrzeb **11**
1.3. Dostępność miejsca **12**
1.4. Dostępność czasowa **12**
1.5. Informacja **12**
1.6. Cykliczność **12**
1.7. Współpraca ze specjalistami **13**
1.8. Asysta **13**
1.9. Polityka cenowa **13**
1.10. Szkolenia **13**

2 Etapy organizacji dostępnego wydarzenia **14**

2.1. Przygotowanie wydarzenia **14**
Zespół **14**
Wybór miejsca **14**
Promocja i informacja **15**
Rekrutacja/ Rezerwacja/ Bilety **15**
Dobra praktyka **16**
2.2. Przebieg wydarzenia **16**
Bezpieczeństwo **16**
Materiały **16**
Wydarzenie **17**
2.3. Po wydarzeniu **17**
2.4. Lista kontrolna **18**
2.5. Dostępność w instytucji **20**

3 Zasady organizacji wydarzeń według rodzaju wydarzenia **25**

3.1. Debata/ konferencja/ konsultacje/ spotkanie **25**
3.2. Pokaz filmowy **26**
3.3. Spektakl **28**
3.4. Pokaz filmowy dla dzieci **29**
3.5. Spektakl dla dzieci **31**
3.6. Wystawa **32**
3.7. Oprowadzanie po wystawie **34**
3.8. Warsztaty **35**
3.9. Koncert **36**
3.10. Mecz na stadionie/ w hali sportowej **38**

3.11. Impreza sportowa w plenerze 39
3.12. Impreza masowa w plenerze 40

4 Zasady organizacji wydarzeń ze względu na grupę odbiorców 42

4.1. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością wzroku 42
4.2. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością słuchu 44
4.3. Zasady dostosowania do potrzeb osób głuchoniewidomych 45
4.4. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową lub osób niskiego wzrostu 45
4.5. Zasady dostosowania do potrzeb osób ze spektrum autyzmu 48
4.6. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością intelektualną 50
4.7. Zasady dostosowania do potrzeb innych osób (m.in. seniorów, dzieci, osób z epilepsją i in.) 51

5 Propozycje piktogramów związanych z dostępnością wydarzenia na przykładzie Warszawskiego Festiwalu Kultury Bez Barier 54

6 Dobre praktyki 55

6.1. Konferencja 55
Dostępna przestrzeń 55
Rekrutacja 55
Asystenci osób z niepełnosprawnością 56
Dostępne strona internetowa i multimedia 56
Transmisja na żywo 56
Tłumaczenie na język migowy 56
Napisy na żywo 56
Pętla indukcyjna 56
Udział prelegentów z niepełnosprawnościami 57
Prezentacje 57
Materiały pokonferencyjne 57
Zasoby 57
6.2. Pokaz filmowy 57
Dostępność miejsca 57
Dostępność czasu 58
Informacja i promocja 58
Rezerwacja miejsc 58
Asystenci osób z niepełnosprawnością 58
Opieka nad dziećmi 58
Tłumaczenie na język migowy 59
Napisy do filmów 59
Pętla indukcyjna 59
Audiodeskrypcja 59
Alternatywne rozwiązania 59
6.3. Mecz 59
Dostępność miejsca 60
Karnety i polityka cenowa 60
Asystenci 60
Zakup biletów 60

Audiodeskrypcja 60
Sprzęt do audiodeskrypcji 61
Wymogi formalne 62
6.4. Polityka biletowa 62
Bilety ulgowe 62
Ograniczona pula biletów preferencyjnych 62
Bilety w normalnych cenach 62
Bilet ulgowy i wstęp wolny dla asystenta 62
6.5. Przykład formularza rekrutacyjnego 63

7 Słownik 64

7.1. AAC (ang. Augmentative and Alternative Communication) 64
7.2. Alfabet Brajla, pismo brajlowskie 64
7.3. Alfabet Lorma 65
7.4. Asystent osoby z niepełnosprawnością 65
7.5. Audiodeskrypcja 65
7.6. Audiodeskryptor 66
7.7. Audiotekst / Napisy czytane 66
7.8. CAPTCHA (ang. Completely Automated Public Turing test to tell Computers and Humans Apart) 66
7.9. Deklaracja dostępności 66
7.10. Deskrypcja 67
7.11. Dostępne dokumenty 67
7.12. Dostępne multimedia 67
7.13. Dostępna strona internetowa 67
7.14. Dostępna toaleta 67
7.15. Dostępny parking 68
7.16. Trasa wolna od przeszkód 68
7.17. Dostępne meble 68
7.18. Pochylnia dla osób z ograniczoną możliwością poruszania się 68
7.19. Druk powiększony 68
7.20. Lektor 68
7.21. Łatwy tekst (ang. easy-to-read text) 69
7.22. Miejsce wyciszenia 70
7.23. Napisy dla niesłyszących 70
7.24. Napisy na żywo 70
7.25. Osoba z niepełnosprawnością 70
7.26. Pętla indukcyjna 70
7.27. Polski język migowy (PJM) 71
7.28. Piktogram 71
7.29. Program czytający 71
7.30. Program powiększający 71
7.31. Przedprzewodnik, przewodnik 72
7.32. Racjonalne usprawnienie 72
7.33. Respeaking 72
7.34. System językowo-migowy (SJM) 72
7.35. Sposoby komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN) 73
7.36. Skrypt audiodeskrypcji 73

7.37. Symultaniczny przekaz tekstowy **73**
7.38. Syntezator mowy **73**
7.39. System FM **73**
7.40. Systemy wspomagające słyszenie **74**
3.41. Tłumacz-przewodnik osoby głuchoniewidomej **74**
7.42. Tłumacz języka migowego przez internet **74**
7.43. Transkrypcja **74**
7.44. Tyflografika **74**
7.45. Uniwersalne projektowanie **75**
7.46. WCAG 2.1 ..... **75**

8 Akty prawne **76**

Wprowadzenie

1. Cel dokumentu

Celem dokumentu jest zapoznanie organizatorów wydarzeń miejskich z potrzebami osób o ograniczonej mobilności i percepcji, dotyczącymi udziału w wydarzeniach publicznych i sposobami ich udostępniania.

Dokument wykorzystuje praktyczną wiedzę i doświadczenia organizacji pozarządowych specjalizujących się w organizowaniu wydarzeń bez barier[1].

Wytyczne mają służyć udostępnianiu wydarzeń organizowanych i finansowanych/współfinansowanych przez m.st. Warszawa oraz wszystkich organizatorów wydarzeń, którym bliska jest idea dostępności.

2. Odbiorcy działań

Niniejszy dokument wskazuje, jak organizować życie społeczne, aby zapewniało każdej osobie o ograniczonej mobilności i percepcji szanse na pełne i skuteczne uczestnictwo w życiu społecznym na zasadach równości. Przez osoby o ograniczonej mobilności i percepcji rozumie się m.in.:

- osoby mające trudności w poruszaniu się,
- niewidomych i słabowidzących,
- głuchoniewidomych,
- g/Głuchych i słabosłyszących,
- osoby ze spektrum autyzmu,
- osoby z niepełnosprawnością intelektualną,
- osoby starsze,

[1] „Dostępne wydarzenia w praktyce" (plik PDF)
http://www.fdc.org.pl/gallery/DOST%C4%98PNE-WYDARZENIA-W-PRAKTYCE.pdf
„ABC Gość niepełnosprawny w muzeum" (plik PDF)
http://nimoz.pl/files/publications/17/ABC_Gosc_niepelnosprawny_lekki.pdf

- opiekunów z małymi dziećmi,
- dzieci,
- osoby z epilepsją, osoby z czasową niepełnosprawnością, kobiety w ciąży, obcokrajowców nieznających języka polskiego
- oraz wszystkie inne osoby, które ze względu na ograniczenia fizyczne mogą mieć problem z poruszaniem się, zdobyciem informacji i uczestniczeniem w wydarzeniach, z wyłączeniem osób będących pod wpływem środków odurzających.

Udostępnianie wydarzeń miejskich nie musi być uwarunkowane opłacalnością (przychodami z biletów) lub wysoką frekwencją.

Wszystkie podejmowane przez organizatora działania powinny być prowadzone, w miarę możliwości, w zgodzie z ideą racjonalnego usprawnienia i uniwersalnego projektowania, rozumianych w duchu Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Wytyczne uwzględniają dążenie do równego traktowania organizatorów, bez względu na ich formę prawną (instytucje, organizacje pozarządowe, sektor prywatny, grupy nieformalne), ale z uwzględnieniem ich zróżnicowanych możliwości.

3. Zakres dokumentu

Wytyczne ustanawiają ogólne wymogi. Zaleca się, aby każdy organizator wydarzenia w miarę możliwości dążył do jak najpełniejszego zapewnienia dostępności poprzez zastosowanie m.in. tłumaczenia na język migowy, napisów dla niesłyszących, symultanicznego przekazu tekstowego, systemów wspomagania słuchu (np. pętla indukcyjna), audiodeskrypcji, zapewnienie asystentów, organizację wydarzenia w miejscu dostępnym architektonicznie, zachowanie zasad dostępności cyfrowej oraz poprzez stosowanie się do wytycznych określonych w dokumencie.

Wytyczne zawarte w dokumencie odnoszą się do ogólnodostępnych wydarzeń, takich jak m.in.:

- debata/ konferencja/ konsultacje/ spotkanie,
- pokaz filmowy,
- spektakl,
- pokaz filmowy dla dzieci,
- spektakl dla dzieci,
- wystawa,
- oprowadzanie po wystawie,
- warsztaty,
- koncert,
- mecz na stadionie/w hali sportowej,
- impreza sportowa w plenerze,
- impreza masowa w plenerze (piknik, festyn).

Dla każdego z wyżej wymienionych wydarzeń można wcześniej zaplanować usługi dostępu. Niektóre można przygotować przed wydarzeniem, np. napisy i audiodeskrypcję do filmów. Można także te usługi realizować na żywo, np. audiodeskrypcja podczas meczu lub symultaniczny przekaz tekstowy/napisy na żywo podczas konferencji. Wówczas zapewnienie dostępności wymaga większego przygotowania organizacyjnego i finansowego.

Wytyczne dotyczące organizowania wydarzeń zostały uporządkowane ze względu na:

- podstawowe zasady organizacji wydarzeń **(zobacz rozdział 1)**,
- etapy organizacji wydarzenia **(zobacz rozdział 2)**,
- rodzaj wydarzenia **(zobacz rozdział 3)**,
- typ niepełnosprawności uczestników **(zobacz rozdział 4)**.

Najważniejsze pojęcia zostały zdefiniowane w słowniku. Wytyczne uzupełnia opis dobrych praktyk.

1 Ogólne zasady organizacji wydarzeń

Organizatorzy wydarzeń (np. instytucja kultury, ośrodek sportu, miejsce aktywności lokalnej i centrum aktywności lokalnej oraz inne podmioty finansowane z budżetu m.st. Warszawy) w miarę swoich możliwości administracyjnych i finansowych (w myśl racjonalności stosowania usprawnień) powinni być przygotowani na przyjęcie i obsłużenie każdej osoby.

1.1. Zasada niedyskryminacji

Przez wydarzenie dostępne dla osób o ograniczonej mobilności i percepcji rozumie się wydarzenie organizowane na zasadzie równości, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb uczestników.

1.1.1. Założenie, że wśród uczestników wydarzenia nie będzie osób o ograniczonej mobilności i percepcji, jest dyskryminacją.

1.1.2. Założenie, że wśród uczestników wydarzenia będą osoby tylko z jednym rodzajem niepełnosprawności, jest dyskryminacją.

1.2. Różnorodność potrzeb

Zaleca się pytanie uczestników o ich indywidualne potrzeby

- podczas wydarzeń z zamkniętą rejestracją na etapie przyjmowania zgłoszeń przez pytanie w formularzu zgłoszeniowym o indywidualne potrzeby,
- podczas wydarzeń otwartych zaleca się przyjęcie założenia, że będą w nich uczestniczyć osoby o ograniczonej mobilności i percepcji.

1.3. Dostępność miejsca

W przypadku organizacji wydarzeń poza siedzibą organizatora najlepiej wybierać miejsca:

- bez barier architektonicznych, z parkingiem z miejscami dla osób z niepełnosprawnością,
- z łatwym dojazdem komunikacją miejską,
- o dobrej akustyce (np. dla słabosłyszących korzystających z aparatów słuchowych skrzypiąca podłoga, duży pogłos będą przeszkodą),
- z odpowiednim oświetleniem (np. dla osób g/Głuchych z oświetlonym tłumaczem języka migowego, a dla osób słabowidzących z oświetleniem równomiernym) i dobrym kontrastem.

1.4. Dostępność czasowa

Właściwie dobrana pora wydarzenia pozytywnie wpływa na frekwencję. Zaleca się uwzględnienie dostępności czasowej wydarzeń dla poszczególnych grup (np. dla dzieci – przed południem, dla dorosłych – po pracy, dla seniorów – rano lub po południu, dla osób z autyzmem – w najmniej popularnych godzinach lub przed otwarciem).

1.5. Informacja

Rzetelna informacja o dostępności (lub jej braku) miejsca i wydarzenia jest niezbędna uczestnikom w celu przygotowania się do udziału w wydarzeniu. Informacja (np. na stronie internetowej, w programie, na plakatach, w mediach społecznościowych) o tym, w jaki sposób wydarzenie jest dostępne, będzie pomocna dla wszystkich uczestników wydarzenia. Zaleca się stworzenie na stronie internetowej zakładki „obsługa bez barier/ teatr, muzeum, galeria bez barier/ dostępność” (do wyboru), w której będą umieszczane wszystkie informacje o dostępności. Zobacz więcej: 2.5.3. Informacja o dostępności.

1.6. Cykliczność

Konsekwencja w organizacji dostępnych wydarzeń wpływa na rozwój widowni przez udział osób o ograniczonej mobilności i percepcji. Najlepiej sprawdzają się regularnie organizowane dostępne wydarzenia (np. w każdy trzeci poniedziałek miesiąca).

1.7. Współpraca ze specjalistami

Zaleca się skonsultowanie dostępności ogólnomiejskich wydarzeń z pełnomocnikiem ds. dostępności lub z koordynatorami ds. dostępności, którzy pozostają w bezpośrednim kontakcie z odbiorcami. Konsultacje te mogą odbywać się w dowolny sposób (np. mejl, opinia na piśmie, spotkanie), a ich celem jest właściwy dobór rodzajów indywidualnego wsparcia wydarzenia.

1.8. Asysta

Zaleca się, by organizatorzy wydarzeń zapewniali asystentów. Za asystentów osób z niepełnosprawnościami rozumie się osoby, które przeszły szkolenie m.in. z zakresu savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnościami, komunikacji z nimi oraz zasad asysty. Jeśli organizatorzy nie zapewniają asystentów, zaleca się podanie tej informacji do wiadomości oraz umożliwienie uczestnikowi wejścia z własnym asystentem i zapewnienie mu miejsca obok. Warto pamiętać, że niektóre osoby niewidome oraz z niepełnosprawnością ruchu korzystają z psa asystującego. Do korzystania z asystenta zapewnionego przez organizatora upoważniona jest osoba, której udział w wydarzeniu bez wsparcia nie jest możliwy.

1.9. Polityka cenowa

Jeśli wydarzenie będzie dostępne dla uczestników o indywidualnych potrzebach (będą np. audiodeskrypcja i napisy dla niesłyszących do spektaklu lub filmu), może być ono odpłatne na zasadach równości. Jeśli organizator wydarzenia nie zapewnia asystentów, należy podać informację (np. na stronie internetowej), w jaki sposób uzyskać takie wsparcie. Zasady odpłatności (zakupu biletu lub zwolnienia z tego obowiązku) za udział asystenta w wydarzeniu pozostają do decyzji organizatora. Zaleca się, by osoba korzystająca ze wsparcia asystenta ponosiła koszt nie wyższy niż koszt jednego normalnego biletu (wspólny koszt za bilety uczestnika i jego asystenta).

1.10. Szkolenia

Zalecane jest organizowanie szkoleń dla pracowników w celu podnoszenia ich wiedzy o dostępności. Wszystkie osoby zatrudnione do obsługi uczestników wydarzenia lub na terenie imprezy masowej (pracownicy punktów gastronomicznych/ usługowych/ handlowych, ochrona, obsługa techniczna) powinny otrzymać co najmniej instruktaż dot. savoir-vivre, zawierający najważniejsze informacje dotyczące obsługi osób z niepełnosprawnościami.
(Więcej w rozdziale 2.5.2.)

2 Etapy organizacji dostępnego wydarzenia

Opisane poniżej zalecenia stosuje się do ogólnomiejskich wydarzeń organizowanych lub współfinansowanych przez m.st. Warszawa oraz imprez masowych, których gospodarzem jest miasto.

2.1. Przygotowanie wydarzenia

Zespół

Zaleca się:

- organizację szkolenia dla pracowników i wolontariuszy w zakresie obsługi osób o ograniczonej mobilności i percepcji, w tym osób z niepełnosprawnościami,
- zapewnienie na czas wydarzenia przeszkolonych asystentów – wolontariuszy,
- wyznaczenie koordynatora dostępności,
- przeszkolenie pracowników ochrony na temat obsługi osób o ograniczonej mobilności i percepcji, w tym osób z niepełnosprawnościami, albo przygotowanie przez koordynatora dostępności instrukcji dla pracowników ochrony na ten temat.

Wybór miejsca

Zaleca się:

- dla imprez organizowanych poza siedzibą organizatora, aby wybór miejsca był dokonywany zgodnie z zasadami dostępności architektonicznej, z parkingiem i wygodnym dojazdem komunikacją miejską,
- opracowanie opisu dotarcia na miejsce wydarzenia.

Promocja i informacja

Zaleca się:

- opracowanie zaproszenia także w elektronicznej formie tekstowej, co ułatwi dotarcie z informacją do większej grupy odbiorców m.in. niewidomych, i nagranie go w języku migowym, co pozwoli dotrzeć do g/Głuchych,
- opracowanie informacji o dostępności obiektu i wydarzenia, napisów i transkrypcji do multimediów,
- podanie danych kontaktowych koordynatora do koordynatora dostępności (mejl, telefon i SMS),
- zamieszczanie informacji na stronie internetowej oraz w serwisach społecznościowych zgodnie z zasadami dostępności cyfrowej,
- bezpośredni kontakt z organizacjami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami (promocja w mediach jest niewystarczająca)..

Rekrutacja/ Rezerwacja/ Bilety

Zaleca się:

- zamieszczenie w formularzu rejestracyjnym pytania o indywidualne potrzeby uczestników,
- zapewnienie różnych form kontaktu (mejl, telefon i SMS),
- zapewnienie alternatywy dla zakupu biletów przez internet,
- zapewnienie możliwości zakupu biletów grupowych z uwzględnieniem pytania o indywidualne potrzeby uczestników,
- podanie informacji na temat dostępności architektonicznej kasy (m.in. wysokość lady, dostęp dla osoby na wózku, systemy wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna i.in.).

Dobra praktyka

Zapisy prowadzone podczas Warszawskiego Festiwalu Kultury bez Barier

Wstęp na wydarzenia jest bezpłatny lub biletowany, ale dla gości festiwalowych bilety mają atrakcyjne ceny. Liczba miejsc jest ograniczona, dlatego obowiązuje wcześniejsza rezerwacja miejsc. Na każde wydarzenie można zapisać się na kilka sposobów, m.in. rezerwując miejsce przez stronę internetową (dostępny formularz), wysyłając SMS, mejl, a także telefonicznie. W ten sposób uczestnicy o indywidualnych potrzebach mogą wybrać preferowany sposób kontaktu z organizatorem festiwalu.

2.2. Przebieg wydarzenia

Bezpieczeństwo

Zaleca się:

- uwzględnienie asysty osobom z niepełnosprawnościami, które wyrażą taką potrzebę,
- uwzględnienie potrzeb osób z niepełnosprawnościami w procedurze ewakuacji,
- zapewnienie informacji o ewakuacji osób z niepełnosprawnościami w instrukcji dla ochrony i w punkcie informacyjnym.

Materiały

Zaleca się:

- dbałość o dostępność materiałów związanych z wydarzeniem, np. pliki w elektronicznych formatach tekstowych (Word, PDF z warstwą tekstową) oraz wideo z tłumaczeniem na język migowy, z napisami, transkrypcją, audiodeskrypcją,
- gotowość do udostępnienia alternatywnych formatów, takich jak np. druk powiększony, brajl, materiały multisensoryczne,
- dbałość o przejrzystość i czytelność opracowanych komunikatów,

- przekazywanie kompletu materiałów przed wydarzeniem tłumaczom m.in. języka migowego, twórcom napisów na żywo, audiodeskryptorom, aby mogli rzetelnie przygotować się do wykonywania swojej pracy.

Wydarzenie

Zaleca się:

- oferowanie usług dostępu adekwatnie do indywidualnych potrzeb, np. dla osób g/Głuchych pomocne będzie tłumaczenie na język migowy, dla słabosłyszących systemy wspomagania słuchu (np. pętla indukcyjna), filmy z napisami i symultaniczny przekaz tekstowy, dla słabowidzących wysoki kontrast i duży tekst, dla niewidomych audiodeskrypcja i materiały dotykowe, dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnością intelektualną – materiały, które pomogą w komunikacji i zrozumieniu przekazu, m.in.: piktogramy, łatwy tekst czy multisensoryczne materiały dydaktyczne,

- zapewnianie transmisji wideo przez internet z tłumaczeniem na język migowy i napisami, odtwarzacza z przyjaznym oprogramowaniem,

- oferowanie indywidualnego wsparcia dla prelegentów i uczestników debat z niepełnosprawnościami.

2.3. Po wydarzeniu

Zaleca się:

- dodanie w ciągu 14 dni napisów do umieszczonego na stronie internetowej nagrania z transmisji wideo przez internet (tłumaczenie na język migowy nie zastępuje napisów),

- przygotowanie deskrypcji do materiałów graficznych i zdjęć,

- dokonanie oceny dostępności wydarzenia przez uczestników z niepełnosprawnościami (np. za pomocą ankiety) i w razie potrzeby usprawnienie/ wprowadzenie zmian przy kolejnym wydarzeniu.

2.4. Lista kontrolna

CHECK LISTA: Etapy organizacji dostępnego wydarzenia

Rodzaj wydarzenia:

Uczestnik: Osoby z niepełnosprawnością ...

1. Przygotowanie wydarzenia

Warunek dostępności	Zadanie	Tak	Nie	Uwagi
Zespół	Czy zespół został przeszkolony z obsługi uczestnika/ uczestniczki z niepełnosprawnościami?			
	Czy został wyznaczony koordynator dostępności?			
	Czy została przygotowana instrukcja dla pracowników pierwszej linii (m.in. ochrony, informacji) z obsługi uczestnika/ uczestniczki z niepełnosprawnościami?			
Miejsce	Czy miejsce wybrane na organizację wydarzenia jest dostępne architektonicznie?			
	Czy został przygotowany opis dotarcia/ dojazdu do miejsca wydarzenia?			
	Czy został przygotowany opis dostępności miejsca?			
Promocja i informacja	Czy zostało opracowane zaproszenie w wersji dostępnej (m.in. tekstowej)?			
	Czy w zaproszeniu zadbano o podanie informacji o dostępności miejsca i wydarzenia?			
	Czy w zaproszeniu podano kontakt do koordynatora dostępności (mejl, telefon, SMS)?			
	Czy w zaproszeniu podano informację o cenie biletów i sposobie zakupu?			
	Czy informacja została zamieszczona na stronie internetowej zgodnie z WCAG 2.1?			
	Czy został nawiązany bezpośredni kontakt z NGO-sami, osobami z niepełnosprawnością?			
Rekrutacja/ rezerwacja/ bilety	Czy w formularzu rejestracyjnym dano możliwość zgłoszenia indywidualnych potrzeb?			
	Czy zapewniono możliwość różnych form kontaktu?			
	Czy zapewniono alternatywy dla zakupu biletów przez internet?			
	Czy zapewniono możliwość zakupu biletów grupowych z uwzględnieniem pytania o indywidualne potrzeby uczestników?			

2. Przebieg wydarzenia

Warunek dostępności	Zadanie	Tak	Nie	Uwagi
Bezpieczeństwo	Czy zapewniono asystę osobom z niepełnosprawnościami?			
	Czy uwzględniono potrzeby osób z niepełnosprawnościami w strategii ewakuacji?			
	Czy przygotowano i przekazano informację o ewakuacji osób z niepełnosprawnościami w instrukcji dla ochrony i w punkcie informacyjnym?			
Materiały	Czy zadbano o dostępność materiałów?			
	Czy poinformowano o gotowości udostępnienia alternatywnych formatów?			
	Czy zadbano o przejrzystość opracowanych komunikatów?			
	Czy przygotowano i przekazano komplet materiałów dla tłumaczy?			
Wydarzenie	Czy zaoferowano usługi dostępu adekwatnie do indywidualnych potrzeb?			
	Czy zapewniono dostępność transmisji na żywo przez internet?			
	Czy zaoferowano indywidualne wsparcie dla prelegentów i uczestników?			

3. Po wydarzeniu

Warunek dostępności	Zadanie	Tak	Nie	Uwagi
Podsumowanie i ewaluacja	Czy dodano w ciągu 14 dni napisy do osadzonego na stronie internetowej nagrania z transmisji na żywo przez internet?			
	Czy przygotowano deskrypcję do materiałów graficznych i zdjęć?			
	Czy dokonano oceny dostępności wydarzenia przez uczestników z niepełnosprawnościami?			

2.5. Dostępność w instytucji

Dotyczy instytucji miejskiej, finansowanej lub współfinansowanej ze środków m.st. Warszawy, np. jednostek kultury, ośrodków sportowych, centrów aktywności lokalnej.

2.5.1. Koordynator dostępności

Rekomenduje się, aby każda instytucja i organizator wydarzenia wskazały w zespole osobę odpowiedzialną za dostępność oraz wdrażanie wytycznych ds. dostępności nazywaną koordynatorem dostępności[2].

Zaleca się, aby koordynator miał doświadczenie w pracy z osobami z niepełnosprawnościami oraz wiedzę w zakresie obsługi osób z niepełnosprawnością. Warunek ten uznaje się za spełniony, jeśli koordynator dostępności ukończy szkolenie w zakresie obsługi osób z niepełnosprawnością **(Zobacz 2.5.2)**.

Zaleca się, aby w każdej instytucji istniał i obowiązywał dokument określający zakres obowiązków i sposób działania koordynatora dostępności.

Proponowane zadania koordynatora dostępności:

A. Inicjowanie i realizowanie działań w zakresie dostępności wydarzeń we własnej instytucji/organizacji pozarządowej.

B. Koordynowanie działań związanych z obsługą osób z różnymi niepełnosprawnościami.

C. Koordynowanie działań związanych z dostępnością instytucji jako pracodawcy osób o ograniczonej mobilności i percepcji.

D. Koordynowanie systemu gromadzenia i upowszechniania informacji o dostępności instytucji i wydarzeń przez nią oferowanych.

E. Promowanie wydarzeń dostępnych w instytucji.

F. Aktualizowanie Oświadczenia/Protokołu o dostępności **(Zobacz 2.5.3.)**.

G. Wprowadzanie nowych pracowników w temat dostępności instytucji.

H. Planowanie i organizowanie szkoleń z zakresu obsługi osób z niepełnosprawnością **(Zobacz 2.5.2)**.

[2] Rekomendacja dotyczy podmiotów, których do powołania koordynatora dostępności nie zobowiązuje ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. 2019 poz. 1696).

I. Utrzymywanie kontaktu z lokalnym środowiskiem osób z niepełnosprawnościami.

J. Prowadzenie monitoringu działań w zakresie dostępności instytucji i wydarzeń.

K. Przygotowywanie rocznego sprawozdania z działalności w zakresie dostępności instytucji i jej oferty.

L. Współpraca z pozostałymi koordynatorami dostępności (w innych instytucjach, w Urzędzie m.st. Warszawy).

M. Uczestnictwo w spotkaniach i szkoleniach organizowanych w ramach wdrażania standardów dostępności.

N. Utrzymywanie stałego kontaktu i współpracy z pełnomocnikiem prezydenta m.st. Warszawy ds. dostępności.

2.5.2. Szkolenia

Zaleca się, aby szkolenia z zakresu obsługi osób o ograniczonej mobilności i percepcji, w tym osób z niepełnosprawnościami, były organizowane przynajmniej raz w roku. Pracownicy powinni mieć kolejne szkolenia nie rzadziej niż co 6 lat.

Rekomendowane zagadnienia do omówienia podczas szkoleń:

A. Potrzeby i możliwości osób z niepełnosprawnością wzroku, słuchu, ruchu, z niepełnosprawnością intelektualną oraz osób ze spektrum autyzmu.

B. Język migowy i inne sposoby komunikowania się.

C. Podstawowe zasady dostosowania przestrzeni, w szczególności dla osób z niepełnosprawnością ruchu, niepełnosprawnością sensoryczną (wzroku lub słuchu).

D. Zasady savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnością.

E. Zasady asysty osobie z niepełnosprawnością.

F. Inne uwzględniające specyfikę zadań realizowanych w instytucji.

Zaleca się organizację szkoleń dla wszystkich pracowników i współpracowników instytucji mających kz uczestnikami wydarzeń kontakt tzw. pierwszej linii – pracowników recepcji, szatni, informacji, kas, obsługi widowni, ochrony oraz edukatorów, osób odpowiedzialnych za projektowanie, prowadzenie zajęć i udostępnianie oferty kulturalnej, a także kuratorów wystaw, osób odpowiedzialnych za promocję, komunikację i PR.

Dobrą praktyką jest udział w szkoleniu przynajmniej jednego przedstawiciela kadry dyrektorskiej instytucji.

2.5.3. Informacja o dostępności

Zaleca się, aby każdy organizator wydarzeń upublicznionych deklarował stan dostępności instytucji w Oświadczeniu/Protokole o dostępności[3] **(Zobacz 7.9.)**. Odrębna informacja o dostępności dotyczy także każdego wydarzenia.

Informację publikuje się na stronie internetowej organizatora wydarzeń zgodnie z zasadami dostępności cyfrowej. Informację o dostępności wydarzeń umieszcza się w programie. Zaleca się umieszczanie informacji o dostępności wydarzenia na stronie internetowej oraz w mediach społecznościowych.

Proponowany schemat Oświadczenia/Protokołu o dostępności

Informacja o dostępności miejsca/obiektu:

- opis dostępności architektonicznej,
- dostępność komunikacyjna [adres, najbliższe przystanki: nazwa (odległość w metrach), dojazd do przystanku liniami: nr linii; informacja o przejściu dla pieszych, schodach, windzie; uwagi: np. o liniach, które kursują tylko w godzinach szczytu, dotyczące rodzaju pojazdu (niskopodłogowe/wysokopodłogowe)][4].

Informacja o dostępności wydarzenia:

- dla osób z niepełnosprawnością ruchową (np. platformy – podwyższenia dla wózków, sektor, priorytetowe wejście, dostępność toalet, asystenci),
- dla osób z niepełnosprawnością sensoryczną (np. tłumaczenie na język migowy, systemy wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna, napisy, symultaniczny przekaz tekstowy, audiodeskrypcja, lektor, alternatywa tekstowa, asystenci),
- informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi,
- informacja o polityce cenowej,

[3] Rekomendacja dotyczy podmiotów, których do zamieszczania Deklaracji dostępności nie zobowiązuje ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz.U. 2019 poz. 848). Podmiotom publicznym zaleca się umieszczanie linku do Deklaracji dostępności w informacjach o dostępności wydarzenia.

[4] Przykłady: http://wfkbb.pl

- informacja o braku dostępności/ o barierach (np. braku windy, schodach, niedostosowanej toalecie).

Dostępność informacji:

- informację należy podawać na stronie internetowej w dostępnym formacie zgodnie z zasadami dostępności cyfrowej,
- w informacjach wizualnych należy wykorzystywać m.in. piktogramy,
- pełna informacja o dostępności powinna znajdować się także w punkcie informacyjnym,
- dobrą praktyką jest podawanie informacji o dostępności wydarzeń masowych w komentarzach podczas przerw audiodeskrypcji na żywo.

Zaleca się podawanie informacji o przeszkoleniu pracowników oraz kontaktu do koordynatora dostępności. Dobrą praktyką jest możliwość zarówno zadzwonienia, jak i przesłania SMS lub mejla (alternatywne formy kontaktu m.in. dla osób niesłyszących) do koordynatora.

2.5.4. Język dostępności

Rekomenduje się, aby wszystkie publiczne dokumenty były weryfikowane pod kątem użytego języka.

Organizatorom wydarzeń zaleca się używanie w komunikatach właściwego słownictwa związanego z niepełnosprawnością, takiego jak: „osoby z niepełnosprawnością”, ewentualnie: „osoby z dysfunkcją ...”, „osoby niepełnosprawne” lub „niepełnosprawni”.

Zaleca się usunięcie zwrotów uwłaczających, uważanych za obraźliwe, odbierających osobom z niepełnosprawnością przymiot pełnowartościowego uczestnika życia społecznego, m.in. kaleka, inwalida, upośledzony, ślepy, niedorozwinięty itp.

W kontekście osób niesłyszących nie używa się określenia „głuchoniemi”. Osoby g/Głuche, nieposługujące się językiem fonicznym, nie są niemowami. Posługują się językiem migowym. Osoba zajmująca się przekładem z języka polskiego fonicznego na polski język migowy (lub odwrotnie) jest tłumaczem języka migowego (nie „migaczem”).

W przypadku rekrutacji na wydarzenie np. w formularzu rejestracyjnym pytania powinny dotyczyć oczekiwanego wsparcia oraz preferowanego sposobu komunikacji, a nie typu niepełnosprawności. Zaleca się umożliwienie wskazania kilku form wsparcia.

Przykłady:

- **przykład 1:** Czy, z uwagi na niepełnosprawność, stan zdrowia, oczekuje Pan/ Pani indywidualnego wsparcia (np. audiodeskrypcji, tłumaczenia na język migowy, pochylni dla osoby poruszającej się na wózku itp.)?

- **przykład 2:** W razie potrzeby skorzystania z usług dostępu (tłumaczenia na język migowy, audiodeskrypcji, asysty przy wejściu itp.) bardzo prosimy o zgłoszenie mejlem na adres: (...) lub telefonicznie (...) do dnia (...).

3 Zasady organizacji wydarzeń według rodzaju wydarzenia

3.1. Debata/ konferencja/ konsultacje/ spotkanie

Miejsce:
dostępne architektonicznie i komunikacyjnie.

Promocja:
informacja o dostępności instytucji/miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.1; napisy i transkrypcja w multimediach; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.1** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna, nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** mejl lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie/recepcji:** tłumacz języka migowego/ wideotłumacz języka migowego przez internet, zalecane: system wzmacniający głos/ systemy wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;
- **zalecane:** możliwość rezerwacji miejsc zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność sceny (np. dla osób niskiego wzrostu, słabowidzących, poruszających się na wózku), tłumacza języka migowego (dla osób g/Głuchych), napisów (dla osób g/Głuchych i słabosłyszących np. informacja o położeniu ekranu, lokalizacji pętli indukcyjnej) oraz miejsca dla asystenta obok (w tym np. dla psa asystującego);

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** tłumaczenie na polski język migowy, tłumaczenie na polski język migowy przez internet, tłumaczenie na polski język migowy w multimediach;
- **dla osób słabosłyszących:** napisy dla niesłyszących w multimediach, transkrypcja plików mp3, systemy wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna, symultaniczny przekaz tekstowy, napisy w transmisji wideo na żywo przez internet;
- **dla osób niewidomych:** druk brajlem w symbolicznych ilościach lub na zamówienie, multimedia: lektor, audiodeskrypcja (dotyczy filmów, prezentacji multimedialnych, wizualizacji);
- **dla osób słabowidzących:** druk powiększony, wysoki kontrast, prezentacje: wysoki kontrast, duża czcionka, multimedia: lektor, audiodeskrypcja;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zapewnienia asysty w celu dostania się na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzika);
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst;
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie m.in. pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst.

3.2. Pokaz filmowy

Miejsce:
dostępne architektonicznie i komunikacyjnie.

Promocja:
informacja o dostępności instytucji/miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.1; napisy i transkrypcja w multimediach; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.1** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna, nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** mejl lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz języka migowego przez internet, zalecane: system wzmacniający głos/ rsystemy wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;
- **zalecane:** możliwość rezerwacji miejsc zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność ekranu (np. dla osób niskiego wzrostu, słabowidzących, poruszających się na wózku), napisów (dla osób g/Głuchych i słabosłyszących np. informacja o położeniu ekranu, lokalizacji pętli indukcyjnej) oraz miejsca dla asystenta obok (w tym np. dla psa asystującego).

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** napisy dla niesłyszących, tłumaczenie na polski język migowy (w przypadku dyskusji przed/po filmie, na życzenie odbiorców także do filmu);
- **dla osób słabosłyszących:** napisy dla niesłyszących, systemy wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna;
- **dla osób niewidomych:** możliwość zajęcia miejsca z najlepszą słyszalnością, **dla osób słabowidzących:** możliwość zajęcia miejsca blisko sceny, uwzględniającego indywidualne potrzeby odbiorcy, pomoc w wyborze miejsca na sali; lektor, audiodeskrypcja (do słuchawek na jedno ucho), miejsce dla psa przewodnika;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zajęcia miejsca w wyższych rzędach zgodnie z indywidualnymi potrzebami; możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzika);
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi, lektor w filmach obcojęzycznych;
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst,

warunki zalecane: przyciszony dźwięk, światło zgaszone do połowy, sala do 80 miejsc, brak reklam, możliwość wejścia z własnym jedzeniem, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi; możliwość zajęcia miejsc przyjaznych sensorycznie, blisko wyjścia; możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających; miejsce wyciszenia.

3.3. Spektakl

Miejsce:
dostępne architektonicznie i komunikacyjnie.

Promocja:
informacja o dostępności instytucji/miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.1; napisy i transkrypcja w multimediach; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.1** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna, nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** mejl lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz języka migowego przez internet, zalecane: system wzmacniający głos/ systemy wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;
- **zalecane:** możliwość rezerwacji miejsc zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność ekranu (np. dla osób niskiego wzrostu, słabowidzących, poruszających się na wózku), napisów (dla osób g/Głuchych i słabosłyszących np. informacja o położeniu ekranu, lokalizacji pętli indukcyjnej) oraz miejsca dla asystenta obok (w tym np. dla psa asystującego).

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** napisy dla niesłyszących, tłumaczenie na polski język migowy;
- **dla osób słabosłyszących:** napisy dla niesłyszących, systemy wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna;

- **dla osób niewidomych:** możliwość zajęcia miejsca z najlepszą słyszalnością, uwzględniające indywidualne potrzeby odbiorcy, pomoc w wyborze miejsca na sali; audiodeskrypcja (do słuchawek na jedno ucho), druk brajlem w symbolicznej ilości lub na zamówienie osoby niewidomej, warsztaty wprowadzające z możliwością poznania scenografii dotykiem, makieta scenografii w 3D, asystent, miejsce dla psa przewodnika i asystenta;

- **dla osób słabowidzących:** miejsce blisko sceny, uwzględniające indywidualne potrzeby odbiorcy, audiodeskrypcja (do słuchawek na jedno ucho), warsztaty wprowadzające z możliwością poznania scenografii dotykiem, makieta scenografii w 3D, asystent;

- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zajęcia miejsca w wyższych rzędach zgodnie z indywidualnymi potrzebami; możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzika);

- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi;

- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi; możliwość zajęcia miejsc przyjaznych sensorycznie, blisko wyjścia; możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających; miejsce wyciszenia.

3.4. Pokaz filmowy dla dzieci

Miejsce:
dostępne architektonicznie i komunikacyjnie.

Czas:
godziny poranne.

Promocja:
plakat z komunikatem: co? gdzie? kiedy?, informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.1; napisy i transkrypcja w multimediach; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst; zalecany: kontakt ze szkołami, specjalnymi ośrodkami szkolno-wychowawczymi, organizacjami pozarządowymi reprezentującymi osoby z niepełnosprawnością.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.1** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna, nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** mejl lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz języka migowego przez internet, zalecane: system wzmacniający głos/ systemy wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;
- **zalecane:** możliwość rezerwacji miejsc zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność ekranu (np. dla osób niskiego wzrostu, słabowidzących, poruszających się na wózku), napisów (dla osób g/Głuchych i słabosłyszących np. informacja o położeniu ekranu, lokalizacji pętli indukcyjnej).

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** tłumaczenie na polski język migowy, napisy dla niesłyszących lub uproszczone napisy dla niesłyszących;
- **dla osób słabosłyszących:** napisy dla niesłyszących lub uproszczone napisy dla niesłyszących, systemy wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna;
- **dla osób niewidomych:** możliwość zajęcia miejsca z najlepszą słyszalnością, **dla osób słabowidzących:** możliwość zajęcia miejsca blisko sceny, uwzględniającego indywidualne potrzeby odbiorcy, pomoc w wyborze miejsca na sali; lektor, audiodeskrypcja (do słuchawek na jedno ucho);
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zajęcia miejsca w wyższych rzędach zgodnie z indywidualnymi potrzebami; możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzika), miejsce obok dla rodzica/ opiekuna;
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi, lektor w filmach obcojęzycznych;

- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, warunki zalecane: przyciszony dźwięk, światło zgaszone do połowy, sala do 80 miejsc, brak reklam, możliwość wejścia z własnym jedzeniem, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi; możliwość zajęcia miejsc przyjaznych sensorycznie, blisko wyjścia; możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających; miejsce wyciszenia.

3.5. Spektakl dla dzieci

Miejsce:
dostępne architektonicznie i komunikacyjnie.

Czas:
godziny poranne.

Promocja:
plakat z komunikatem: co? gdzie? kiedy?, informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.1; napisy i transkrypcja w multimediach; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.1** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna, nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** mejl lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz języka migowego przez internet, zalecane: system wzmacniający głos/ system wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;
- **zalecane:** możliwość rezerwacji miejsc zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność ekranu (np. dla osób niskiego wzrostu, słabowidzących, poruszających się na wózku), napisów (dla osób g/Głuchych i słabosłyszących np. informacja o położeniu ekranu, lokalizacji pętli indukcyjnej).

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** tłumaczenie na polski język migowy;
- **dla osób słabosłyszących:** napisy dla niesłyszących lub uproszczone napisy dla niesłyszących, systemy wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna;
- **dla osób niewidomych:** możliwość zajęcia miejsca z najlepszą słyszalnością, **dla osób słabowidzących:** możliwość zajęcia miejsca blisko sceny, uwzględniającego indywidualne potrzeby odbiorcy, pomoc w wyborze miejsca na sali; lektor, audiodeskrypcja (do słuchawek na jedno ucho);
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zajęcia miejsca w wyższych rzędach zgodnie z indywidualnymi potrzebami; możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzika), miejsce obok dla rodzica/ opiekuna;
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi;
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi; możliwość zajęcia miejsc przyjaznych sensorycznie, blisko wyjścia; możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających; miejsce wyciszenia.

3.6. Wystawa

Miejsce:
dostępne architektonicznie i komunikacyjnie.

Promocja:
informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.1; napisy i transkrypcja w multimediach; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst; kontakt z organizacjami pozarządowymi reprezentującymi odbiorców.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.1** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna, nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** mejl lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz języka migowego przez internet, zalecane: system wzmacniający głos/ system wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług.

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** tablet lub wideoprzewodnik z PJM / kody QR do tłumaczeń PJM, napisy do materiałów audiowizualnych;
- **dla osób słabosłyszących:** informacje tekstowe, napisy do materiałów audiowizualnych, broszura z opisem i zapisem dźwięków, audioprzewodnik z możliwością podłączenia indywidualnej pętli indukcyjnej zapewnianej przez organizatora wystawy;
- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** audioprzewodnik, audioprzewodnik z audiodeskrypcją/pliki audiodeskrypcji do pobrania ze strony internetowej, makiety 3D, tyflografiki, materiały do dotykania, oryginały do dotykania;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzika), rozproszone oświetlenie eksponatów (bez założenia, że będzie je oglądała osoba średniego wzrostu);
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** czas: najmniej popularne godziny, informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi;
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** czas: przed otwarciem lub najmniej popularne godziny, informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi; możliwość zajęcia miejsc przyjaznych sensorycznie, blisko wyjścia; możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających; miejsce wyciszenia.

3.7. Oprowadzanie po wystawie

Miejsce:
dostępne architektonicznie i komunikacyjnie.

Promocja:
informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.1; napisy i transkrypcja w multimediach; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.1** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna, nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** mejl lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz języka migowego przez internet, zalecane: system wzmacniający głos/ system wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** miejsce: szerokie, by każdy widział prowadzącego/ tłumacza języka migowego, dobre oświetlenie, tłumaczenie na polski język migowy lub g/Głuchy przewodnik;
- **dla osób słabosłyszących:** miejsce: dobra akustyka (nieskrzypiąca podłoga), dobra widoczność prowadzącego, małe grupy, przenośne pętle indukcyjne, napisy do materiałów audiowizualnych, symultaniczny przekaz tekstowy;
- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** asystent, audiodeskrypcja na żywo/ komentarz z elementami audiodeskrypcji, makiety 3D, tyflografiki, materiały do dotykania, oryginały do dotykania, druk powiększony, wysoki kontrast;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzika);
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** czas: najmniej popularne godziny, informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed

występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi, formularz zawierający pytania dotyczące umiejętności i potrzeb (przed wydarzeniem), praca w grupach do 15 osób, multisensoryczne materiały dydaktyczne;

- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** czas: przed otwarciem lub najmniej popularne godziny, informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi; formularz zawierający pytania dotyczące umiejętności i potrzeb (przedprzewodnik przed wydarzeniem), praca w grupach do 10 osób, multisensoryczne materiały dydaktyczne, możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających; miejsce wyciszenia.

3.8. Warsztaty

Miejsce:
dostępne architektonicznie i komunikacyjnie.

Promocja:
informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.1; napisy i transkrypcja w multimediach; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.1** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna, nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** mejl lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz języka migowego przez internet, zalecane: system wzmacniający głos/ system wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług.

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** miejsce: odpowiedni układ stołów, najlepiej w półokręgu, dobre oświetlenie, małe grupy, zalecane: tłumaczenie na polski język migowy;
- **dla osób słabosłyszących:** miejsce: dobra akustyka (nieskrzypiąca podłoga), dobra widoczność prowadzącego, małe grupy, przenośne pętle indukcyjne;

- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** asystent, materiały do dotykania, komentarz z elementami audiodeskrypcji, małe grupy, druk powiększony, wysoki kontrast;

- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzika); krzesła z podłokietnikami i oparciem; możliwość podjechania wózkiem do stołu;

- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** czas: najmniej popularne godziny, informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, formularz zawierający pytania dotyczące umiejętności (m.in. porozumiewania się i rozumienia), a także potrzeb (przed wydarzeniem), wydzielona sala, praca w grupach do 15 osób, dopasowany czas trwania warsztatu, multisensoryczne materiały dydaktyczne, terapeuta wspierający;

- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** czas: przed otwarciem lub najmniej popularne godziny, informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, formularz zawierający pytania dotyczące umiejętności i potrzeb (przed wydarzeniem), praca w grupach do 10 osób, multisensoryczne materiały dydaktyczne, terapeuta wspierający, możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających, miejsce wyciszenia.

3.9. Koncert

Miejsce:
dostępne architektonicznie i komunikacyjnie.

Promocja:
informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.1; napisy i transkrypcja w multimediach; program w formie tekstowej, a nie tylko plakat; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.1** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna nie obrazkowa);

- **alternatywne formy kontaktu:** mejl lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);

- **w kasie:** wideotłumacz języka migowego przez internet, zalecane: system wzmacniający głos/ system wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;

- możliwość rezerwacji miejsc zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność sceny (np. dla osób niskiego wzrostu, słabowidzących, poruszających się na wózku), napisów (dla osób g/Głuchych i słabosłyszących np. informacja o tłumaczu języka migowego, lokalizacji pętli indukcyjnej) oraz miejsca dla asystenta obok (w tym np. dla psa asystującego).

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych:** możliwość wyboru miejsca o dobrej widoczności tłumacza języka migowego, zalecane: tłumaczenie na polski język migowy (interpretacja tekstów piosenek);

- **dla osób słabosłyszących:** miejsce: dobra akustyka, systemy wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna, napisy dla niesłyszących;

- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** komentarz z elementami audiodeskrypcji/ audiodeskrypcja do elementów wizualnych, możliwość zajęcia miejsca blisko sceny, uwzględniającego indywidualne potrzeby odbiorcy;

- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzika);

- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi;

- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, łatwy tekst, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi, możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających, miejsce wyciszenia, wyznaczenie miejsc przyjaznych sensorycznie, blisko wyjścia.

3.10. Mecz na stadionie/ w hali sportowej

Miejsce:
dostępne architektonicznie i komunikacyjnie.

Promocja:
informacja o dostępności instytucji/ miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.1; napisy i transkrypcja w multimediach; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.1** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna, nie obrazkowa);
- **alternatywne formy kontaktu:** mejl lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);
- **w kasie:** wideotłumacz języka migowego przez internet, zalecane: system wzmacniający głos/ system wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług;
- możliwość rezerwacji miejsc zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zapewniających dobrą widoczność (np. dla osób niskiego wzrostu, słabowidzących, poruszających się na wózku) oraz miejsca dla asystenta obok (w tym np. dla psa asystującego).

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych i słabosłyszących:** alternatywy tekstowe dla komunikatów dźwiękowych;
- **dla osób niewidomych:** audiodeskrypcja na żywo, asysta w dotarciu na miejsce wydarzenia, miejsce dla asystenta lub psa przewodnika;
- **dla osób słabowidzących:** możliwość wyboru miejsca z najlepszą widocznością;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość wyboru miejsca z najlepszą widocznością, możliwość zapewnienia asysty w dotarciu na miejsce; miejsce w pobliżu na odstawienie wózka lub dodatkowego sprzętu (np. chodzika), miejsce dla asystenta obok;

- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami;

- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, oznaczenie pomieszczeń piktogramami z podpisami, możliwość wypożyczenia słuchawek wygłuszających, miejsce wyciszenia.

3.11. Impreza sportowa w plenerze

Miejsce:
dostępne architektonicznie i komunikacyjnie.

Promocja:
informacja o dostępności miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.1; napisy w multimediach; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.1** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna, nie obrazkowa);

- **alternatywne formy kontaktu:** mejl lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);

- **w kasie:** wideotłumacz języka migowego przez internet, zalecane: system wzmacniający głos/ system wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług.

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych i słabosłyszących:** alternatywy tekstowe dla komunikatów dźwiękowych;

- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** audiodeskrypcja na żywo, asysta w dotarciu na miejsce wydarzenia;

- **dla osób słabowidzących:** możliwość wyboru miejsca miejsca z najlepszą widocznością;

- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce; utwardzony ciąg komunikacyjny, toaleta dla osób z niepełnosprawnością, miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnością;

- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, mapa terenu imprezy z oznaczeniem infrastruktury, piktogramy, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi;

- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, mapa terenu imprezy z oznaczeniem infrastruktury, piktogramy, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi.

3.12. Impreza masowa w plenerze

Miejsce:

dostępne architektonicznie i komunikacyjnie.

Promocja:

informacja o dostępności miejsca i wydarzenia, strona internetowa zgodna z WCAG 2.1; napisy w multimediach, audiodeskrypcja do materiałów audiowizualnych; zalecane: informacja w polskim języku migowym; łatwy tekst; instrukcja – wskazówki dla dostawców usług.

Rezerwacja/bilety:

- **elektroniczny formularz zgłoszeniowy zgodny z WCAG 2.1** (m.in. właściwy opis pól w formularzu, CAPTCHA – rezygnacja lub numeryczna, nie obrazkowa);

- **alternatywne formy kontaktu:** mejl lub SMS (m.in. dla g/Głuchych i słabosłyszących), telefoniczny (m.in. dla osób niewidomych);

- **w punkcie informacji/ w kasie:** wideotłumacz języka migowego przez internet, zalecane: system wzmacniający głos/ system wspomagania słuchu, np. pętla indukcyjna; niezbędne jest odpowiednie oznaczenie piktogramami dostępnych usług.

Usługi dostępu:

- **dla osób g/Głuchych i słabosłyszących:** alternatywy tekstowe dla komunikatów dźwiękowych, zalecane: tłumaczenie na polski język migowy, podczas koncertów platforma wibracyjna;

- **dla osób niewidomych i słabowidzących:** audiodeskrypcja na żywo, asysta w dotarciu na miejsce wydarzenia;

- **dla osób słabowidzących:** możliwość wyboru miejsca z najlepszą widocznością;;
- **dla osób z niepełnosprawnością ruchową:** zapewnienie specjalistycznego transportu, możliwość zapewnienia asysty w celu dotarcia na miejsce i podczas trwania imprezy, utwardzony ciąg komunikacyjny, toaleta dla osób z niepełnosprawnością, miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnością, wózki z asystą (dla osób z czasową niepełnosprawnością), miejsca siedzące (również dla osób towarzyszących) z podłokietnikami i oparciem;
- **dla osób z niepełnosprawnością intelektualną:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, mapa terenu imprezy z oznaczeniem infrastruktury, piktogramy, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi;
- **osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu:** informacja/ wideo z opisem miejsca, przedprzewodnik, mapa terenu imprezy z oznaczeniem infrastruktury, piktogramy, informacja zawierająca ostrzeżenie przed występującymi efektami dźwiękowymi i świetlnymi.

4 Zasady organizacji wydarzeń ze względu na grupę odbiorców

4.1. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością wzroku

Osobom z niepełnosprawnością wzroku – niewidomym i słabowidzącym – należy dostarczyć informacji dostępnych poprzez zmysły słuchu i dotyku (np. audiodeskrypcję, materiały do dotykania – makiety, druk wypukły, brajl, druki 3D, tyflografiki).

Osoby słabowidzące są w stanie czerpać informacje z niektórych tekstów wizualnych, ponieważ w zróżnicowanym stopniu korzystają ze zmysłu wzroku. Każda wada wzroku pociąga za sobą inne problemy. Mogą to być np. zaburzenia ostrości, ograniczenie pola widzenia, zmniejszony kontrast, nierozróżnianie barw, trudność z adaptacją do zmiennych warunków oświetleniowych i wiele innych. Dlatego niemożliwe jest stworzenie informacji graficznej (plakatu, tekstu dużą czcionką, piktogramu), która będzie jednakowo dostępna dla wszystkich słabowidzących.

Audiodeskrypcja

W multimediach i podczas wydarzeń, w których dużą rolę odgrywa warstwa wizualna, stosuje się audiodeskrypcję. Rekomenduje się stosowanie audiodeskrypcji m.in. podczas spektakli teatralnych, pokazów filmowych, meczy. Podczas np. festiwali, koncertów, targów dobrą praktyką jest stosowanie komentarza z elementami audiodeskrypcji, której nie stosuje się do tych multimediów i wydarzeń, w których główne znaczenie ma słowo (np. film z wypowiedzią, wywiad, panel dyskusyjny).

W przypadku zagranicznych filmów i obcojęzycznych spektakli tłumaczenie powinno zostać odczytane przez lektora.

Pismo brajlowskie

Nie wszystkie osoby z niepełnosprawnością wzroku posługują się brajlem. Organizując wydarzenie, należy przede wszystkim zadbać o dostępną informację elektroniczną

i odpowiednią promocję. Broszury w brajlu można wydrukować, ale w pojedynczych egzemplarzach.

Materiały promocyjne

Informacje dla osób z niepełnosprawnością wzroku najlepiej przygotować w elektronicznej formie tekstowej. Jeżeli są wykorzystywane grafiki, plakaty, zdjęcia itp., zaleca się, aby były one odpowiednio duże i kontrastowe (w przypadku prac tradycyjnych) lub możliwe do edytowania (powiększenie, zmiana kolorów, kontrastu) i opatrzone tekstem alternatywnym (w przypadku prac wirtualnych, umieszczanych na stronach internetowych).

Do wybranych wydarzeń zaleca się przygotowanie materiałów dotykowych, np.

- makiet, tyflografik, druków 3D – do fotografii,
- makiet 3D, scenografii, kostiumów – do spektaklu.

Dostępność miejsca

Preferuje się miejsca w pobliżu przystanków komunikacji miejskiej.

W pomieszczeniach zaleca się stosowanie kontrastowych oznaczeń (np. schodów, szklanych drzwi i szklanych ścian), co ułatwia swobodę poruszania się i orientację osobom słabowidzącym. Utrudnienia stanowią wiszące lub wystające nad ciągiem komunikacyjnym elementy (np. niskie schody, gaśnice, gabloty, banery itd.). Problemów przysparzają też duże lśniące powierzchnie (np. lustra, tafle szkła czy posadzki silnie odbijające światło) albo oświetlenie montowane na niskiej wysokości – poniżej oczu, np. przy podłodze). Problemem jest również nierównomierne oświetlenie – różne natężenie i kolorystyka światła. Zaburzają one obraz przestrzeni u osób słabowidzących. Utrudnieniem dla osób słabowidzących jest też umieszczenie obrazu lub informacji tekstowej za szkłem (np. w gablocie). Odbijające się od szkła światło często uniemożliwia zobaczenie, co jest za nim. Oświetlenie punktowe również utrudnia osobom słabowidzącym skorzystanie z materiałów wizualnych. Najlepsze jest światło rozproszone o barwie zbliżonej do światła naturalnego.

Dobrą praktyką podczas ogólnomiejskich imprez plenerowych jest stosowanie planów wypukłych z informacją o topografii terenu i lokalizacji miejsc.

Asysta

Dobrą praktyką jest zaoferowanie asystenta, który pomoże dotrzeć osobie niewidomej na miejsce i będzie jej towarzyszyć w trakcie trwania wydarzenia.

Część osób niewidomych porusza się z psami przewodnikami lub asystującymi. Zgodnie z prawem osoba z psem przewodnikiem lub asystującym może wejść m.in. do budynków wraz otoczeniem: administracji publicznej, kultury, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, opieki

społecznej i socjalnej, handlu, gastronomii, turystyki, sportu oraz korzystać z każdego rodzaju transportu. Przed wydarzeniem należy przypomnieć o tym pracownikom. Dobrą praktyką jest przygotowanie miejsca dla psa obok jego właściciela oraz zapewnienie miski z wodą.

4.2. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością słuchu

Dla osób g/Głuchych język polski jest drugim językiem, dlatego zaleca się:

- opracowanie informacji o wydarzeniu w prostym języku/ łatwym tekście w rozumieniu i czytaniu,
- możliwość nawiązania kontaktu i wysłania zgłoszenia mejlem i/lub przez SMS,
- tłumaczenie wydarzeń na polski język migowy.

Dla osób słabosłyszących, korzystających z aparatów słuchowych zaleca się stosowanie pętli indukcyjnej lub innych systemów wspomagania słuchu, np. system FM. Miejsce z pętlą indukcyjną należy oznaczyć piktogramem. Przed wydarzeniem należy sprawdzić jej działanie. Zaleca się zastosowanie pętli indukcyjnej oraz systemu wzmacniania dźwięku także w miejscu bezpośredniej obsługi uczestnika – w kasie/ informacji. Ważne, aby nagłośnienie podczas wydarzenia było jednakowe w każdym miejscu.

Obowiązkowe jest stosowanie we wszystkich materiałach wideo i filmach napisów dla niesłyszących.

W spektaklach teatralnych stosuje się napisy dla niesłyszących i/lub tłumaczenie na polski język migowy.

Tłumacz języka migowego nie jest alternatywą dla napisów w multimediach. Każde z rozwiązań służy innej grupie odbiorców. Zastosowanie tłumaczenia na język migowy w transmisji na żywo przez internet nie zwalnia z konieczności dodania później napisów lub pełnej transkrypcji.

Dobre praktyki:

- Niektóre osoby głuche, w tym ogłuchłe mogą korzystać z systemu językowo-migowego (SJM). Warto zapytać niesłyszących odbiorców o preferencje w sprawie tłumaczenia.
- Pomocne będzie nagranie informacji o wydarzeniu w polskim języku migowym. Do filmu w PJM należy dodać napisy lub zamieścić transkrypcję tekstową obok filmu.

- Zaleca się stosowanie symultanicznego przekazu tekstowego/ napisów na żywo podczas wydarzeń, w których główną rolę odgrywa słowo mówione.
- Podczas koncertów można wyświetlać teksty piosenek lub zapewnić ich tłumaczenie na polski język migowy.
- Infografiki pomagają osobom niesłyszącym rozumieć informacje.
- Praktycznym narzędziem promocyjnym wśród osób niesłyszących są media społecznościowe.

4.3. Zasady dostosowania do potrzeb osób głuchoniewidomych

W ramach zapewniania dostępności wydarzenia dla osób głuchoniewidomych stosuje się różne rodzaje usług dla osób niewidomych, słabowidzących, g/Głuchych, słabosłyszących w zależności od indywidualnych potrzeb uczestników wydarzenia. Wsparcie dla osoby głuchoniewidomej przeważnie świadczone jest w relacji „jeden na jeden" lub dla małej grupki.

Wiele osób głuchoniewidomych korzysta ze wsparcia tłumaczy przewodników, posługujących się specjalistycznymi metodami komunikowania się, np. alfabetem Lorma, opisujących otaczającą osobę głuchoniewidomą rzeczywistość, umożliwiając im przemieszczanie się w przestrzeni. Zaleca się uwzględnienie tłumacza przewodnika w przydzielaniu miejsca oraz w polityce cenowej.

4.4. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową lub osób niskiego wzrostu

Dostępność wydarzenia dla osób z niepełnosprawnością ruchową oznacza pełną dostępność architektoniczną budynku lub części budynku, w której odbywa się wydarzenie, czyli możliwość samodzielnego dostania się do budynku, kasy, szatni, toalety oraz miejsca wydarzenia bez konieczności pokonywania przeszkód.

W uzasadnionych przypadkach można wyznaczyć sektor dla osób z niepełnosprawnością (np. na podwyższeniu, co ułatwi oglądanie osobom niskiego wzrostu lub na wózku wydarzeń na scenie lub w miejscach wymagających demontażu krzeseł). Dobrą praktyką jest zaplanowanie miejsc siedzących dla asystenta lub osoby towarzyszącej, a także dla psa asystującego obok osoby z niepełnosprawnością. Miejsca siedzące powinny mieć podłokietniki i oparcia. W przypadku wyznaczania sektora dla osób z niepełnosprawnością podczas imprez biletowanych konieczne jest oznaczenie biletów i skuteczne informowanie o zasadach przydziału miejsc w sektorze

(tak, by osoby zainteresowane trafiły na przygotowane miejsca). Sektor można nazwać priorytetowym.

Zalecana minimalna liczba miejsc dla osób poruszających się na wózku, np. w oparciu o ISO 21542:2011:

- jedno miejsce – do 50 osób,
- trzy miejsca – 51–100 osób,
- cztery miejsca – 101–200 osób,
- cztery miejsca powyżej 200 osób + jedno na każde kolejne rozpoczęte 200 osób.

Minimalne wymiary miejsc powinny wynosić min. 90x130 cm. Przejście powinno być za lub przed miejscem, wyjątkowo obok i mieć szerokość min. 90 cm.

Część osób korzysta z balkoników lub wózków tylko w trakcie przemieszczania się na większych odległościach. Podczas wydarzenia osoby te korzystają z krzeseł na widown. Warto rozważyć i poinformować zespół obsługujący wydarzenie, gdzie można odstawić sprzęt na czas trwania wydarzenia. Miejsce to powinno znajdować się w pobliżu miejsca przydzielonego osobie z niepełnosprawnością ruchu. Decyzja o pozostawieniu sprzętu należy do osoby z niepełnosprawnością.

Dobrą praktyką jest zapewnienie miejsc z większą przestrzenią na nogi. Miejsca tego typu mogą służyć osobom, które nie są w stanie zgiąć nogi w kolanie.

Udogodnienia dla osób z niepełnosprawnością ruchową podczas plenerowych imprez masowych

Podczas imprez masowych zalecana jest organizacja punktu informacji o dostępności wydarzenia, w którym można uzyskać pomoc asystenta lub wypożyczyć sprzęt (np. wózek dla osoby z czasową niepełnosprawnością).

Parking

Obowiązkowe jest zapewnienie parkingu dla osób z niepełnosprawnościami[5]:

- jedna koperta – jeżeli liczba wszystkich stanowisk wynosi 6–15,
- dwie koperty – jeżeli liczba stanowisk wynosi 16–40,
- trzy koperty – jeżeli liczba stanowisk wynosi 41–100,

[5] Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz.U. 1985 nr 14 poz. 60, z późniejszymi zmianami), art. 12a http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19850140060

- a jeśli stanowisk jest więcej niż 100–4 % stanowisk,
- przy 1-5 stanowiskach zaleca się zapewnienie min. 1 koperty.

Utwardzenie terenu

W przypadku nierównego i/ lub nieutwardzonego terenu zaleca się zastosowanie np. mat gumowych (lub innego typu utwardzenia/ wyrównania terenu) na ciągach komunikacyjnych do najważniejszych punktów, tj. parkingu, od wejścia do obiektów znajdujących się na terenie imprezy, toalet itd. W przypadku festiwali utwardzone ciągi komunikacyjne powinny być także do punktu informacji, obiektów gastronomicznych, handlowych i usługowych.

Informacja o szerokościach: 90 cm – osoba na wózku może poruszać się w jednym kierunku, na krótkim odcinku, 120 cm – osoba na wózku może poruszać się w jednym kierunku na dłuższych odcinkach, 150 cm – osoba na wózku może zawracać i mijać się z osobą sprawną, 180 cm – mogą minąć się dwie osoby na wózku.

Szerokość przestrzeni komunikacyjnych należy dostosować do przewidywanego natężenia ruchu w danym miejscu. Jeżeli szerokość jest mniejsza niż 180 cm, co 25 m należy zapewnić miejsca mijania o szer. min. 180 i dł. min. 200 cm.

Przenośne toalety

W każdym zespole toalet przenośnych co najmniej jedna toaleta powinna być dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową, a dojście do niej utwardzone. Podczas festiwali zaleca się zapewnienie 10% dostosowanych urządzeń sanitarnych w każdym zespole. (Przykład: Wigilia Miejska. Jeżeli toalety przenośne są rozmieszczone w dwóch zespołach po 20 i 10 toalet, w pierwszym należy zapewnić min. 2 toalety dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchu, a w drugim 1 taką toaletę).

Punkty gastronomiczne, usługowe, handlowe

Należy zapewnić utwardzoną nawierzchnię na dojściach do punktów gastronomicznych. Ze względu na osoby poruszające się na wózku, niskiego wzrostu lub dzieci należy zapewniać blat/ ladę na wysokości do 90 cm od poziomu ciągu komunikacyjnego. W przypadku braku możliwości odpowiedniego dostosowania wysokości blatu/ lady, np. foodtruckach, obsługa danego punktu powinna umożliwić osobom, dla których blat/lada znajduje się zbyt wysoko, obsługę przy stoliku (przyjęcie zamówienia oraz podanie posiłku).

Zalecane jest stosowanie zasady pierwszeństwa w przypadku osób z niepełnosprawnościami (stałą lub czasową) oraz osób starszych i kobiet w ciąży.

W przypadku punktów zbudowanych na podwyższeniu należy pamiętać o zapewnieniu pochylni o nachyleniu do 5%, z powierzchnią wykonaną z materiału antypoślizgowego. Krawędzie pochylni powinny być oznaczone kontrastowo pasami o szerokości 5–10 cm. Zaleca się uzyskanie kontrastu oznaczenia w stosunku do powierzchni pochylnie nie mniejszego niż 60 stopni w skali LRV (zgodnie z normą ISO 21542:2011).

Do punktów handlowo-usługowych znajdujących się w budynkach/ pawilonach/ namiotach musi być zapewniony dostęp z poziomu terenu (dopuszczalna wysokość progu do 2 cm), za pomocą pochylni zgodnej z powyższym opisem lub dźwigu osobowego.

Podest/platforma dla osób z niepełnosprawnością

W przypadku wydarzeń typu koncert, festiwal, rekomenduje się budowę podestu dla osób z niepełnosprawnością. Powierzchnia platformy powinna być na takiej wysokości, żeby linia wyznaczona pomiędzy dowolnym punktem umieszczonym min. 80 cm nad przednią krawędzią platformy a przednią krawędzią sceny nie była przecinana przez żadne przeszkody ani osoby znajdujące się przed podestem.

Na platformę (podwyższenie) musi prowadzić pochylnia. Zaleca się zapewnienie nachylenia nieprzekraczającego 5%. W przypadku konieczności zastosowania większego nachylenia należy zapewnić asystę, z której będą mogły skorzystać osoby z niepełnosprawnościami. Nachylenie pochylni w żadnym przypadku nie może przekraczać 8%. Wzdłuż pochylni oraz wokół platformy należy zapewnić balustradę zabezpieczającą osoby przebywające na niej przed upadkiem. Zalecane jest zapewnienie na platformie krzeseł rozkładanych (z podłokietnikami lub barierek umożliwiających wsparcie się podczas siadania/wstawania). Rozwiązanie takie ułatwi osobom z niepełnosprawnością ruchu (np. korzystającym z kul, laski, pomocy asystenta) oraz osobom starszym korzystanie z miejsc siedzących.

W pobliżu platformy powinna znajdować się dostosowana toaleta.

4.5. Zasady dostosowania do potrzeb osób ze spektrum autyzmu

Autyzm nie jest chorobą, a całościowym zaburzeniem rozwoju. Wywołuje trudności w zakresie umiejętności społecznych i w komunikowaniu się oraz skutkuje tendencjami do schematycznych i powtarzalnych zachowań czy specyficznych zainteresowań. Osoby ze spektrum autyzmu stanowią grupę o zróżnicowanych potrzebach, w której zdecydowana większość osób w odmienny sposób reaguje na bodźce sensoryczne. Specyfika grupy sprawia, że każdorazowo należy dokładnie przemyśleć sposób organizacji wydarzenia i zastanowić się, które sytuacje mogą stanowić trudność dla odbiorców ze spektrum autyzmu.

Dla osób ze spektrum autyzmu pomocne będą:

- otwartość i elastyczność osób zajmujących się obsługą wydarzenia,
- zmniejszenie ilości bodźców sensorycznych, np. natężenia światła, czy głośności,
- materiały informacyjne opisujące sposób organizacji wydarzenia,
- dla osób korzystających z AAC zapewnienie asystenta przeszkolonego z zakresu alternatywnych i wspomagających metod komunikacji.

Pakiet informacji powinien być opracowany zgodnie z zasadami tworzenia tekstu łatwego do czytania i rozumienia. Materiał powinien być dostępny na stronie internetowej wydarzenia/ organizatora, a jeśli jest możliwość bezpośredniego kontaktu z uczestnikami, również przesłany drogą elektroniczną.

Pakiet najważniejszych informacji powinien zawierać:

- opis miejsca wydarzenia, budynku, przestrzeni (patrz przedprzewodnik w słowniku pojęć),
- informacje o warunkach sensorycznych, m.in. poziom natężenia dźwięku, świateł, zapachów czy tłumu; wskazane strefy, w których będzie mniejsze natężenie dźwięku oraz rozmieszczenie wyjść ewakuacyjnych (dotyczy to koncertów, spektakli czy seansów kinowych); jeśli na wydarzeniu są numerowane miejsca, można zaproponować konkretny sektor lub miejsca,
- informacja o miejscu wyciszenia,
- informacja o osobach do kontaktu/ kontakt do wyznaczonego w instytucji koordynatora ds. dostępności,
- mapy i plany z rozmieszczeniem najważniejszych miejsc (wejście, toalety, szatnie, miejsca wyciszenia, droga ewakuacji itp.),
- zdjęcia najważniejszych miejsc,
- program wydarzenia, czas trwania, przerwy,
- obowiązujące zasady i regulamin,
- wskazówki i zalecenia, np. jeśli na organizowanym przez nas wydarzeniu będzie głośno, warto zachęcić uczestników do zabrania słuchawek wygłuszających lub umożliwić ich wypożyczenie.

Stosowane rozwiązania, przykłady dobrych praktyk:

- Przebywanie w tłumie lub stanie w kolejkach nie jest komfortowe dla osób z autyzmem. Zaleca się wskazanie godzin zwiedzania, w których jest mniejsze natężenie ruchu turystycznego lub zorganizowanie dedykowanego zwiedzania wystawy przed jej otwarciem dla zwiedzających.
- Jeśli podczas wydarzenia są przewidywane kolejki do wejścia, warto zaproponować możliwość skorzystania z osobnych, wyznaczonych wejść.
- Jeśli zwiedzanie lub warsztat odbywa się w grupie, osobom z autyzmem najlepiej pracuje się w małych grupach do 10 osób.
- Na terenie budynku lub miejsca wydarzenia zaleca się wyznaczenie miejsca, w którym będą panowały przyjazne warunki sensoryczne tak, aby w momencie przestymulowania zbyt dużą ilością bodźców można było tam odpocząć. Może to być osobne pomieszczenie lub inna wyznaczona przestrzeń, która spełnia odpowiednie wymagania.
- Przy rejestracji na wydarzenie zaleca się pytanie o indywidualne potrzeby odwiedzających, np. jaka forma komunikacji będzie najlepsza. Warto pamiętać, że część osób z autyzmem korzysta z alternatywnych form komunikacji.
- Podczas warsztatów lub innych działań edukacyjnych pomocne będzie wsparcie przekazu słownego wizualizacjami, przykładami lub materiałami dotykowymi.
- Jeśli na terenie, na którym odbywa się impreza, obowiązuje zakaz wnoszenia przedmiotów (np. toreb, plecaków, aparatów fotograficznych), informuje się o tym osoby z autyzmem.
- Osoby z autyzmem często stosują specjalne diety, dlatego wskazane jest wyrażenie zgody na przyniesienie własnego jedzenia.
- Stworzenie zasad postępowania na wypadek odłączenia się od opiekuna lub zgubienia się w trakcie imprezy. Należy wskazać, gdzie i do kogo trzeba się zwrócić z prośbą o pomoc.
- Określenie zasad odpłatności oraz obecności asystenta podczas imprezy.

4.6. Zasady dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością intelektualną

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną mają często trudności w procesie uczenia się – w zdobywaniu wiedzy, w rozumieniu świata i w funkcjonowaniu społecznym. Należy zwrócić uwagę, że jest to grupa bardzo niejednorodna. Osoby te różnią się od siebie pod względem

potrzeb czy sposobu funkcjonowania. Warto pamiętać, że niepełnosprawność intelektualna może występować samodzielnie lub z innymi zaburzeniami psychicznymi i fizycznymi.

Z perspektywy odbiorców z niepełnosprawnością intelektualną najważniejszymi elementami dostępnych wydarzeń są:

- otwartość i elastyczność osób zajmujących się obsługą wydarzenia,
- indywidualne podejście uwzględniające potrzeby odbiorców rozumiane jako dopasowanie zakresu wiedzy, czasu i tempa przekazu informacji,
- opracowanie materiałów promocyjnych i informacyjnych objaśniających sposób organizacji wydarzenia zgodnie z zasadami tekstu łatwego do czytania i rozumienia.

Stosowane rozwiązania, przykłady dobrych praktyk:

- Jeśli zwiedzanie lub warsztat odbywa się w grupie, powinna ona liczyć do 10 osób.
- Przy rejestracji na wydarzenie zaleca się pytanie o indywidualne potrzeby odwiedzających, np. jaka forma komunikacji będzie najlepsza. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną korzystają z alternatywnych form komunikacji.
- Dla lepszego zrozumienia przekazu słownego zaleca się stosowanie pomocy wizualnych i dotykowych, które wesprą i wzbogacą przekaz.
- Wyrażenie zgody na przyniesienie własnego jedzenia dla osób stosujących specjalne diety.
- Stworzenie zasad postępowania na wypadek odłączenia się od opiekuna lub zgubienia się w trakcie imprezy. Należy wskazać, gdzie i do kogo trzeba się zwrócić z prośbą o pomoc.
- Określenie zasad odpłatności oraz obecności asystenta podczas imprezy.

4.7. Zasady dostosowania do potrzeb innych osób (m.in. seniorów, dzieci, osób z epilepsją i in.)

Seniorzy

Przez dostępność wydarzeń dla seniorów rozumie się:

- dostępność architektoniczną (brak schodów, progów, windę),

- dogodny czas (osoby starsze preferują wczesne popołudnie, wczesny wieczór),
- miejsce do odpoczynku (np. ławki, przenośne siedziska podczas pleneru),
- rezerwację biletów, miejsc: telefonicznie, osobiście,
- we wszelkich broszurach informacyjnych (teatr) – druk powiększony, czytelny tekst, kontrast,
- lektora w filmach zagranicznych,
- usługi dostępu jak dla osób słabowidzących, słabosłyszących i osób z niepełnosprawnością ruchu.

Opiekunowie z dziećmi

Przez dostępność wydarzeń dla opiekunów z małymi dziećmi (np. pokaz filmowy, spotkanie w muzeum) rozumie się:

- dostępność architektoniczną (brak schodów, progów, windę),
- dogodny czas (godziny poranne do południowej drzemki),
- miejsce, gdzie można zostawić wózki,
- dobrą praktyką jest umieszczenie przewijaka oraz maty z zabawkami lub kącika zabaw w sali, w której odbywa się wydarzenie,
- podczas pokazu filmowego z udziałem małych dzieci zaleca się przygaszenie świateł do połowy i ściszenie dźwięku,
- podczas familijnych pokazów filmowych preferowany jest dubbing.

Epilepsja

Ze względu na osoby z epilepsją stosuje się ostrzeżenia o fleszach i pulsujących bodźcach wizualnych. Warto upewnić się, że cały zespół obsługujący wydarzenie i ochrona wiedzą, gdzie znajduje się pomoc medyczna i są w stanie szybko ją wezwać.

Obcokrajowcy

Aby wydarzenie było dostępne dla obcokrajowców, zaleca się:

- tłumaczenie i/ lub napisy w zależności od rodzaju wydarzenia w języku obcym (obcokrajowcy nie wymagają napisów dla niesłyszących),
- informacje i materiały promocyjne w języku obcym,
- łatwy tekst, piktogramy.

Rodziny

Dobrą praktyką jest organizacja opieki dla dzieci podczas wybranych wydarzeń dla dorosłych (np. podczas spektaklu, projekcji filmu czy zwiedzania wystawy).

5 Propozycje piktogramów związanych z dostępnością wydarzenia na przykładzie Warszawskiego Festiwalu Kultury Bez Barier

Wydarzenie dostępne dla osób niesłyszących

Pętla indukcyjna

Przenośne (osobiste) systemy FM

Język migowy

Napisy dla niesłyszących

Wydarzenie dostępne dla osób niewidomych i słabowidzących

Audiodeskrypcja

Tyflografika, materiały do dotykania

Wydarzenie dostępne dla osób z niepełnosprawnością ruchową

Dostępne dla osób z niepełnosprawnością ruchową z asystentem

Wydarzenie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną

Wydarzenie dla dzieci

Wydarzenie dla dorosłych

Wydarzenie dla wszystkich

Tabliczki z QR kodami

Wydarzenie dla osób ze spektrum autyzmu

6 Dobre praktyki

Wydarzenia dostępne dzielimy na wydarzenia nastawione na masowego odbiorcę, gdzie o dostępności pomyślano na etapie planowania i dodano adekwatne usługi dostępu, oraz dedykowane osobom z niepełnosprawnościami (np. warsztaty dla osób niewidomych, wykład w PJM). Przedstawione przykłady dobrych praktyk należą do pierwszej grupy. Zostały zaprojektowane tak, aby mogły wziąć w nich udział osoby do tej pory wykluczane, by były dostępne dla jak najszerszej grupy.

6.1. Konferencja

Dostępność konferencji na przykładzie wydarzeń organizowanych przez Fundację Widzialni oraz Forum Dostępnej Cyberprzestrzeni w Sejmie RP w Warszawie w latach 2013-15. Wydarzenie bezpłatne, liczba miejsc ograniczona, czas trwania: 3-4 h.

Dostępna przestrzeń

Budynek jest przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ruchową i sensorycznymi. Oznacza to m.in. dostępną dla osób poruszających się na wózkach i osób niewidomych przestrzeń zewnętrzną, wejście do budynku z poziomu ulicy, dostosowane toalety.

Sala kolumnowa, w której odbywają się konferencje i rejestracja, a także miejsce na przerwę kawową są na parterze. Budynek jest w centrum miasta, łatwo do niego dojechać komunikacją miejską. Instytucja jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową.

Wadą sali kolumnowej jest trudna akustyka.

Rekrutacja

Zaproszenia na wydarzenie są przygotowywane m.in. w elektronicznym formacie tekstowym oraz z tłumaczeniem na polski język migowy. Formularz zgłoszeniowy jest zgodny ze standardem

WCAG. Zawiera pytanie o indywidualne potrzeby uczestników, daje możliwość poinformowania o preferowanym sposobie komunikacji i zgłoszenia potrzeby asysty.

Asystenci osób z niepełnosprawnością

Organizatorzy zapewniają asystentów. Do ich zadań należy m.in. odbiór z przystanku, odprowadzanie gości na miejsca, asysta podczas przerwy kawowej. Wszyscy asystenci są przeszkoleni z zakresu zasad komunikacji i właściwego zachowania wobec osoby z niepełnosprawnością.

Organizatorzy zapewniają udział w wydarzeniu osobistym asystentom, tłumaczom przewodnikom, a także miejsce i wodę dla psów asystujących.

Dostępne strona internetowa i multimedia

Strony internetowe organizatorów konferencji są zgodne ze standardami dostępności WCAG. Filmy pokazywane podczas konferencji mają napisy.

Transmisja na żywo

Wydarzenie jest transmitowane na żywo przez internet z tłumaczeniem na język migowy i napisami na stronie Sejmu RP. Odpowiada za to Ośrodek Informatyki Sejmu RP we współpracy z firmami zewnętrznymi. Napisy i tłumaczenie na język migowy można włączyć i wyłączyć.

Tłumaczenie na język migowy

Tłumaczenie na polski język migowy umożliwia udział w konferencji osobom g/Głuchym posługującym się językiem migowym. Tłumacz języka migowego stoi w miejscu widocznym dla użytkowników, blisko ekranu wyświetlającego napisy.

Napisy na żywo

Dla słabosłyszących i niesłyszących użytkowników języka polskiego stosuje się symultaniczny przekaz tekstowy, który polega na wyświetleniu w formie tekstu na ekranach przebiegu wydarzenia z jak najmniejszym opóźnieniem. Napisy na żywo tworzy para: respeaker i moderator. Nad prawidłowym przebiegiem czuwa osoba techniczna. Pracują oni w odrębnym pomieszczeniu, z dostępem do źródła dźwięku i podglądu wydarzenia.

Pętla indukcyjna

Aby ułatwić zrozumienie mowy osobom korzystającym z aparatów słuchowych, w sali montuje się pętlę indukcyjną. W miejscu, z którego jest najlepszy widok na ekrany z tekstem i tłumacza języka migowego, utworzono sektor dla osób niesłyszących. Został on oznaczony symbolem

pętli, a informacja o tym została przekazana uczestnikom podczas rejestracji. Była również możliwość korzystania z systemów FM.

Udział prelegentów z niepełnosprawnościami

Z myślą o prelegentach poruszających się na wózku organizatorzy decydują o odstawieniu mównicy, a panel dyskusyjny odbywa się przy niskim stoliku w fotelach. Słabosłyszącej uczestniczce dyskusji zapewnia się laptop z symultanicznym przekazem tekstowym, g/Głuchym – tłumacza PJM.

Prezentacje

Czytelność prezentacji poprawiają dodatkowe ekrany boczne, na których wyświetlane są treści z ekranu głównego.

Materiały pokonferencyjne

Obszerną relację z wydarzenia zamieszczono na stronie internetowej organizatorów, m.in. zdjęcia z opisem alternatywnym dla osób niewidomych, podsumowanie wydarzenia nagrane w PJM. Raporty są w formacie dostępnym dla programów czytających. Pod artykułem jest właściwie opisany link do transmisji archiwalnej z transkrypcją i tłumaczeniem na PJM.

Zasoby

Ekrany, nagłośnienie, sprzęt do tłumaczenia symultanicznego, pokoje dla tłumaczy, łącze internetowe, transmisja przez internet oraz tłumaczenie na język migowy w transmisji przez internet zostały zapewnione przez Kancelarię Sejmu RP. Szkolenie asystentów, asystenci, dostępność strony internetowej były działaniami bezkosztowymi po stronie organizatorów.

6.2. Pokaz filmowy

Dostępność seansu filmowego na przykładzie projektu „Rodzina Kinomaniaków” organizowanego przez Fundację Kultury bez Barier w Warszawie w latach 2017-18.

Dostępność miejsca

Pokazy odbywają się w kinach: Kinoteka oraz Elektronik w Warszawie. Kinoteka znajduje się w centrum miasta, blisko metra i Dworca Centralnego. To miejsce, do którego bez problemu trafi każdy. Pokazy w tym miejscu są dostępne dla osób z niepełnosprawnością sensoryczną, intelektualną, osób starszych i rodzin z dziećmi. Wadą miejsca jest brak dostępności architektonicznej Pałacu Kultury i Nauki. Kino Elektronik mieści się w pobliżu stacji metra Dworzec Gdański. Kino jest dostępne architektonicznie.

Dostępność czasu

Seanse rozpoczynają się o godz. 17.30 tak, by do kina zdążyły osoby pracujące. Seanse odbywają się zazwyczaj w trzeci poniedziałek miesiąca.

Informacja i promocja

Seanse mają charakter integracyjny. Mogą w nich uczestniczyć wszyscy. Stosowane są rozwiązania dedykowane osobom z niepełnosprawnościami sensorycznymi: audiodeskrypcja dla niewidomych, napisy i pętla indukcyjna dla niesłyszących i słabosłyszących, tłumaczenie na język migowy dla g/Głuchych. Informacja o charakterze wydarzenia i oferowanych usługach znajduje się w zaproszeniu. Przed seansem widzowie są jeszcze raz o tym informowani.

Zaproszenie na film wysyłane jest do szkół i organizacji osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi w formacie tekstowym. Informacja zostaje zamieszczona na stronie internetowej organizatora zgodnej ze standardem WCAG oraz w newsletterze skierowanym do osób zainteresowanych kulturą bez barier. Nagrywane jest także zaproszenie w polskim języku migowym do mediów społecznościowych.

Kina umieszczają zapowiedzi pokazu w repertuarze z opisem „kino bez barier".

Rezerwacja miejsc

Wstęp na wydarzenie jest bezpłatny. Obowiązuje rezerwacja miejsc przez mejl. Alternatywnie możliwa jest rezerwacja telefoniczna oraz przez SMS.

Podczas rezerwacji podaje się liczbę rezerwowanych miejsc oraz zgłasza potrzebę skorzystania z audiodeskrypcji.

Asystenci osób z niepełnosprawnością

Organizatorzy oferują asystę szczególnie przy odprowadzaniu na miejsca i ustawianiu odbiorników z audiodeskrypcją. Przy zapisie uwzględniane są miejsca dla asystentów i opiekunów.

Opieka nad dziećmi

Na każde spotkanie filmowe mogą przyjść całe rodziny. Dla najmłodszych zorganizowane są zajęcia edukacyjno-rozrywkowe z wykwalifikowanymi animatorami. Wiek, liczbę dzieci, potrzebę indywidualnego wsparcia dzieci należy zgłosić organizatorom podczas rezerwacji.

Tłumaczenie na język migowy

Wprowadzenie do filmu oraz dyskusja po filmie tłumaczone są na polski język migowy. Filmy dla dzieci tłumaczone są na polski język migowy.

Napisy do filmów

Filmy dla osób dorosłych mają napisy dla niesłyszących, zawierające – poza zapisem ścieżki dialogowej – opis dźwięków i oznaczenia bohaterów. Podczas filmów dla dzieci i młodzieży stosowane są także napisy uproszczone, ze ścieżką dialogową i opisem dźwięków dostosowanymi do percepcji osób uczących się języka oraz wydłużonym czasem wyświetlania napisów. Informacja o rodzaju napisów podawana jest w zaproszeniu i na początku seansu.

Pętla indukcyjna

Na każdym seansie rozkładana jest pętla indukcyjna, która ułatwia zrozumienie mowy osobom korzystającym z aparatów słuchowych. Obejmuje ona całą salę. Sala zostaje oznaczona symbolem pętli indukcyjnej.

Audiodeskrypcja

Audiodeskrypcja dla osób niewidomych nadawana do odbiorników, które wraz ze słuchawkami na jedno ucho są wypożyczane widzom niewidomym przed seansem. Użytkownicy audiodeskrypcji mogą regulować poziom dźwięku w słuchawkach, nie przeszkadzając innym uczestnikom.

Alternatywne rozwiązania

Wkrótce możliwy będzie odbiór audiodeskrypcji przez aplikację mobilną w smartfonie, synchronizowaną z filmem przy pomocy internetu, co zapewni alternatywę dla odbiorników do audiodeskrypcji lub pozwoli całkowicie z nich zrezygnować.

6.3. Mecz

Dostępność meczu piłkarskiego na przykładzie programu Legia bez barier i audiodeskrypcji realizowanej na żywo przez Fundację na rzecz Rozwoju Audiodeskrypcji Katarynka na Stadionie Miejskim Legii Warszawa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w latach 2013-18.

Audiodeskrypcja z wydarzenia jest jednocześnie transmitowana na platformie sportowej NC+ jako alternatywny komentarz meczowy.

Dostępność miejsca

Stadion jest dostępny architektonicznie.

Karnety i polityka cenowa

Bezpłatne karnety lub karnety ze zniżką 50% i 20% przyznawane są na indywidualny wniosek osób z niepełnosprawnością przed każdym sezonem. W tym celu trzeba wypełnić wniosek i przesłać mejlem z kopią orzeczenia o niepełnosprawności. W przypadku akceptacji wniosku przy zakupie karnetu zniżkowego należy okazać oryginał orzeczenia.

W mejlu należy podać informację o sposobie poruszania się. Można również zawrzeć prośbę o przyznanie miejsca parkingowego, ale ich liczba jest ograniczona.

Karnety obowiązują w sektorach 1-3 na mecze rozgrywane w rundzie zasadniczej w rozgrywkach Lotto Ekstraklasy, w meczach Pucharu Polski do fazy półfinałowej włącznie oraz w meczach fazy eliminacyjnej do Ligi Mistrzów rozgrywanych przez Legię Warszawa na swoim stadionie.

Asystenci

Asystenci osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności mają darmowy karnet.

Zakup biletów

Zakup karnetów lub biletów dla osób z umiarkowaną lub lekką niepełnosprawnością odbywa się w kasie. Klub pracuje nad tym, aby zakup biletów zniżkowych był możliwy także przez stronę internetową.

Od osób z karnetami wymagane jest potwierdzenie obecności na meczu do trzech dni przed meczem do godz. 19.00 przez stronę internetową. Jednorazowe zgłoszenia w sprawie biletów przyjmowane są na mejl bezbarier@legia.pl na dzień przed meczem do godz. 17.00[6].

Audiodeskrypcja

To specjalny rodzaj komentarza do widowisk sportowych, dedykowany osobom z dysfunkcją wzroku. Oprócz opisu gry i przebiegu akcji, pojawiają się w nim dodatkowe informacje o tym wszystkim, co dzieje się wokół boiska: na ławkach trenerskich, na trybunach, za liniami bocznymi, gdzie rozgrzewają się zawodnicy, w strefach kibiców gospodarzy, gości itp.

Audiodeskrypcja sportowa jest dużo bardziej pozycjonowana geograficznie niż tradycyjny komentarz. W związku z tym, że osoby z dysfunkcją wzroku nie widzą lub bardzo słabo widzą murawę, potrzebne są im dodatkowe informacje, w którym miejscu boiska rozgrywa się akcja,

[6] http://legia.com/aktualnosci/legia-bez-barier-w-sezonie-2017-18-55480 (dostęp nieaktywny)

gdzie jest piłka, jakie jest aktualne ustawienie zawodników w bezpośrednim sąsiedztwie, którą stroną boiska wyprowadzane jest nowe zagranie itd.

Opisywane są również zachowania i pozycja sędziego (sędziów), zwłaszcza w kontekście rzutów wolnych, spalonych i innych stałych fragmentów gry. Dodatkowo opisywane są stroje zawodników, ich szczególne fryzury, jeśli wymagają oddzielnej uwagi, reakcje na zdarzenia na boisku, decyzje arbitra i wszystkie inne elementy meczu, które dla pełnosprawnego kibica są oczywiste i automatycznie rejestrowane przez zmysły.

Bardzo często w audiodeskrypcji pojawia się też oznaczenie czasu gry, ponieważ osoby z niepełnosprawnością wzroku nie mogą go odczytać samodzielnie ze stadionowego zegara. Nie tak obszernie jak akcje na boisku, ale z równie dużą starannością opisywane są również specjalne zdarzenia na trybunach (meksykańska fala, transparenty, niezwykłe stroje kibiców, szaliki, plansze, emblematy klubowe itp.).

Z przyczyn wyżej opisanych komentarz audiodeskrypcji do wydarzeń sportowych realizowany jest zwykle w duecie, przez dwóch współpracujących ze sobą audiodeskryptorów. Opisują oni na zmianę elementy gry i innych okołomeczowych zdarzeń, dzięki czemu mogą efektywniej dzielić swoją uwagę na poszczególne sektory murawy i stadionu.

Audiodeskryptorzy sportowi to ludzie o szczególnych predyspozycjach, sportowi pasjonaci. Najczęściej są to byli lub wciąż aktywni zawodowo komentatorzy sportowi, którzy przeszli specjalne szkolenie, dzięki któremu nabyli dodatkowe kompetencje w zakresie opisywania rzeczywistości na potrzeby osób z dysfunkcją wzroku. Pierwsze szkolenia dla komentatorów sportowych zorganizowała UEFA przy okazji EURO 2012. Od tej pory audiodeskryptorzy związani z Fundacją Katarynka nieustannie podnoszą swoje kwalifikacje i doskonalą warsztat, komentując wydarzenia sportowe w różnych miejscach i różnych dyscyplinach w całej Polsce.

Warto odnotować, że audiodeskrypcja sportowa, choć dedykowana jest osobom z dysfunkcją wzroku, sprawdza się również w innych okolicznościach. Komentatorzy opisują nie tylko zdarzenia na boisku, ale również ich przyczyny i konsekwencje. Tłumaczą decyzje arbitrów i zasady, które stoją u ich podstaw. Dlatego audiodeskrypcja pomaga w zrozumieniu tego, co dzieje się na boisku. Chętnie korzystają z niej kibice z niepełnosprawnością intelektualną czy też pełnosprawni kibice, którzy nie najlepiej znają zasady gry.

Sprzęt do audiodeskrypcji

Organizator musi zapewnić nadajnik FM odpowiedniej mocy wraz z anteną, mikser audio, słuchawki reporterskie z mikrofonem i okablowanie. Odbiorcy potrzebne jest tylko radio FM, które umożliwia odbiór transmisji na zadanej częstotliwości. Może to być oddzielne urządzenie (małe radyjko do kupienia w każdym elektromarkecie) lub aplikacja w smartfonie (znakomita większość smartfonów z Androidem ma wbudowane radio FM, potrzebne są tylko słuchawki).

Wymogi formalne

Nadawanie radiowe wiąże się z koniecznością uzyskania od Urzędu Komunikacji Elektronicznej pozwolenia na nadawanie radiowe (okolicznościowe). Procedura polega na złożeniu wniosku na odpowiednim formularzu, uiszczeniu opłaty urzędowej i odebraniu decyzji o przyznanej częstotliwości. Procedowanie wniosku w normalnym trybie trwa około dwóch tygodni, więc należy rozpocząć to działanie z odpowiednim wyprzedzeniem w stosunku do planowanych widowisk sportowych. Należy dodatkowo wiedzieć, że pozwolenia na nadawanie okolicznościowe wydawane są na oznaczony czas, stąd trzeba je odnawiać.

6.4. Polityka biletowa

Bilety ulgowe

W niektórych muzeach i galeriach w Warszawie osobom o orzeczonej niepełnosprawności i ich asystentom przysługują bilety ulgowe (za okazaniem stosownych dokumentów). Tak jest m.in. w Zachęcie – Narodowej Galerii Sztuki, Muzeum Narodowym w Warszawie, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie.

Ograniczona pula biletów preferencyjnych

W niektórych miejskich teatrach bilety na spektakle bez barier dla osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi oraz dla ich towarzyszy (opiekunów) są w obniżonych cenach (w niektórych przypadkach poniżej ceny biletu ulgowego), jednak pula biletów w tej cenie jest ograniczona. Tak jest m.in. w: TR Warszawa, Teatrze Dramatycznym m.st. Warszawy, Studiu Teatrgaleria.

Bilety w normalnych cenach

W Teatrze Syrena osoby z niepełnosprawnością są traktowane na równi z innymi widzami. Kupują bilety w normalnej cenie. Przypadek Teatru Syrena jest wyjątkowy na skalę kraju, ponieważ po pierwsze, wszystkie spektakle z repertuaru Teatru Syrena są przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością, a po drugie, widzowie nie muszą czekać na ogłoszenie terminu spektaklu bez barier. Wystarczy, że zgłoszą chęć obejrzenia spektaklu najpóźniej 7 dni przed terminem, w którym będzie grany, a teatr zapewni możliwość skorzystania audiodeskrypcji lub napisów dla niesłyszących.

Bilet ulgowy i wstęp wolny dla asystenta

W Ośrodku Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora CRICOTEKA, Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie i Operze Krakowskiej dla osób z niepełnosprawnościami przewidziany jest bilet ulgowy, a dla asystentów wstęp wolny lub bilet za 1 zł.

6.5. Przykład formularza rekrutacyjnego

Pytanie o indywidualne potrzeby w formularzu rejestracyjnym na konferencję „Włączenie cyfrowe – dostępna Polska” organizowaną przez Fundację Widzialni w Warszawie w Sejmie RP.

Jeśli posiadasz szczególne potrzeby, poinformuj nas o tym. Zaznacz usługę, której potrzebujesz:

- tłumacz polskiego języka migowego
- pętla indukcyjna
- wsparcie asystenta:
  - osoby niewidomej
  - osoby głuchoniewidomej
  - osoby z niepełnosprawnością ruchową
- inna (jaka?): wpisz rodzaj wsparcia

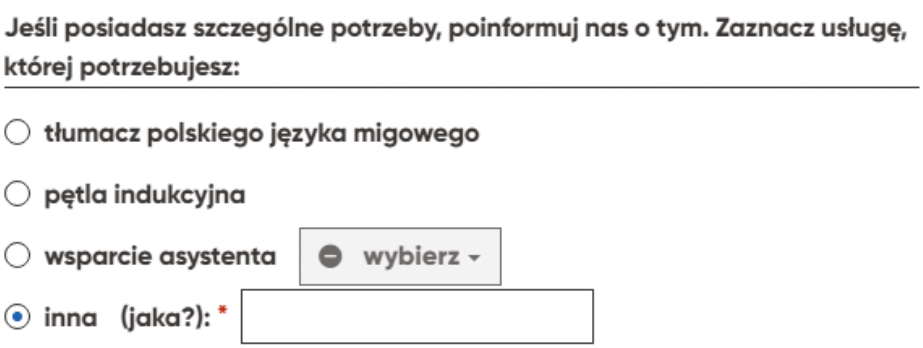

Przykład formularza z pytaniem o indywidualne potrzeby www.widzialni.org

7 Słownik

7.1. AAC (ang. Augmentative and Alternative Communication)

Grupa metod mających na celu umożliwienie komunikowania się osobom, które nie posiadają umiejętności mowy bądź posiadają ją w stopniu uniemożliwiającym satysfakcjonującą komunikację. Są to m.in. gesty, obrazki, piktogramy itp.

7.2. Alfabet Brajla, pismo brajlowskie

Jest to system znaków (a nie język) stworzony z myślą o osobach niewidomych przez Louisa Braille'a. Podstawą każdego znaku jest wypukły sześciopunkt, którego rozmiar jest

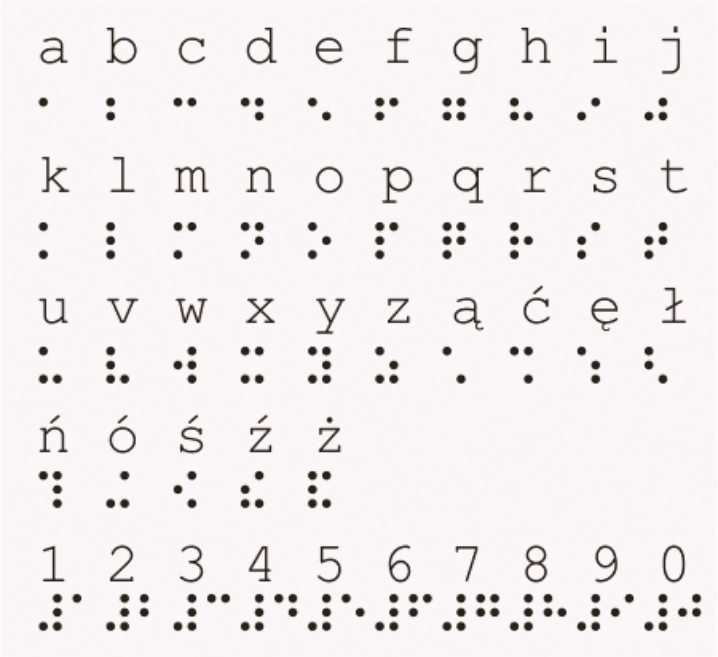

Alfabet Braille'a – grafika poglądowa

wystandaryzowany według specyfikacji Marburg Medium zalecanej przez Komisję Europejską. Znaków brajlowskich nie zmniejsza się ani nie powiększa – oba zabiegi czynią zapis nieczytelnym. Poszczególne litery, cyfry i znaki w systemie brajlowskim są kombinacją wybranych punktów wchodzących w skład sześciopunktu. Według wytycznych Marburg Medium[7] średnica punktu wynosi 1,3-1,6 mm, odstępy między punktami 2,5 mm (mierzone od środków punktów), odstępy między znakami 6,0 mm (mierzone od środków punktów), odstęp pomiędzy kolejnymi wyrazami 12,0 mm (mierzone pomiędzy środkiem pierwszego punktu ostatniego znaku w pierwszym słowie a pierwszym punktem pierwszego znaku w kolejnym wyrazie), a odstęp między kolejnymi liniami tekstu 10,0 mm. Tolerancja wynosi ±0,1 mm. Zapis brajlem zajmuje więcej miejsca niż standardowy tekst ze względu na wielkość znaków oraz konieczność stosowania znaków specjalnych, np. znaku wielkiej litery, znaku cyfry itp. Na stronie formatu A4 mieści się 25 linii po 40 znaków. Przygotowanie tekstu do druku brajlem wymaga doświadczenia.

7.3. Alfabet Lorma

Alfabet osób głuchoniewidomych stworzony przez Hieronymusa Lorma. Polega na kreśleniu na dłoni drugiej osoby linii i wskazywaniu punktów. Dzięki niemu nawet osoby ze stuprocentową utratą wzroku i słuchu mogą komunikować się z otoczeniem.

7.4. Asystent osoby z niepełnosprawnością

Osoba wspierająca (nie zastępująca) osobę z niepełnosprawnością w tych momentach, w których nie może ona samodzielnie wykonać pewnych czynności lub stanowi to dla niej duże utrudnienie. O usługę asystenta dla osoby z niepełnosprawnością powinni wnioskować sami zainteresowani lub (w razie konieczności) ich prawni opiekunowie.

7.5. Audiodeskrypcja

Zgodnie z prawem medialnym[8] to „werbalny opis treści wizualnych umieszczony w audycji lub rozpowszechniany równocześnie z audycją", przeznaczony dla osób z niepełnosprawnością wzroku, umieszczony w audycji lub rozpowszechniany równocześnie z nią. Definicja ta pomija audiodeskrypcję m.in. do dzieł plastycznych czy wydarzeń. W tym kontekście to werbalny, dźwiękowy opis treści wizualnych przeznaczony dla osób z niepełnosprawnością wzroku. Audiodeskrypcja może być w takiej sytuacji wygłoszona „na żywo" przez osobę towarzyszącą osobie z niepełnosprawnością wzroku lub udostępniona w postaci pliku dźwiękowego do

[7] M.Jakubowski, Niech brajl będzie widoczny, Tyfloświat 2(2)2008 oraz Stanowisko Polskiego Związku Niewidomych w sprawie napisów w brajlu na opakowaniach leków http://pzn.org.pl/stanowisko-polskiego-zwiazku-niewidomych-w-sprawie-napisow-w-brajlu-na-opakowaniach-lekow/

[8] Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 15 listopada 2018 r. w sprawie udogodnień dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku i osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu w programach telewizyjnych (Dz.U. 2018 poz. 2261).

samodzielnego odsłuchania (plik może być udostępniony na stronie internetowej, może stanowić część nagrania zawartego w audioprzewodniku lub być udostępniony w inny sposób, możliwy do samodzielnej obsługi przez osobę z niepełnosprawnością wzroku).

7.6. Audiodeskryptor

Osoba opisująca odbiorcom z niepełnosprawnością wzroku treści wizualne audycji audiowizualnej, dzieła plastycznego czy wydarzenia. Finalnym produktem pracy audiodeskryptora jest opis przedstawiany „na żywo" osobom z dysfunkcją wzroku lub skrypt audiodeskrypcji przeznaczony do odczytania przez lektora.

7.7. Audiotekst / Napisy czytane

Usługa dedykowana osobom z niepełnosprawnością wzroku, będąca werbalnym, dźwiękowym ekwiwalentem tekstów i napisów wyświetlanych w materiałach filmowych, np. wizytówek, ścieżki dialogowej w filmach zagranicznych.

7.8. CAPTCHA (ang. Completely Automated Public Turing test to tell Computers and Humans Apart)

Technika stosowana jako zabezpieczenie na stronach internetowych, celem której jest dopuszczenie do przesłania danych tylko wypełnionych przez człowieka. Często technika ta uniemożliwia dostęp do informacji, usługi, funkcjonalności osobom niewidomym, ponieważ posługuje się obrazem w formacie .jpg lub innym nieodczytywanym przez programy czytające. Rozwiązaniem jest np. CAPTCHA wykorzystująca działania matematyczne, znaczeniowe itp.

7.9. Deklaracja dostępności

Dokument o dostępności strony www lub aplikacji mobilnej, wprowadzony przez ustawę z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz.U. 2019 poz. 848). Deklarację sporządza się według wzoru Ministerstwa Cyfryzacji dla każdej strony www i aplikacji mobilnej podmiotu publicznego. Publikuje się ją w wersji elektronicznej, w dostępny sposób, nawet jeśli dotyczy strony www, która nie spełnia standardu zgodności z normą EN 301 549 V2.1.2. (WCAG 2.1. AA). Każdego roku, do końca marca oraz po każdej większej przebudowie www deklarację trzeba zaktualizować. W deklaracji umieszcza się m.in. informacje o dostępności cyfrowej strony www lub aplikacji, architektonicznej obiektu, dostępie do tłumacza języka migowego, koordynatorze dostępności. Za brak deklaracji lub niekompletność grozi nawet do 5000 zł kary.

7.10. Deskrypcja

Opis tekstowy warstwy wizualnej, np. grafiki lub materiału wideo (bez nagrania).

7.11. Dostępne dokumenty

Pliki w formatach umożliwiających ich odczytanie osobom z niepełnosprawnościami wzroku. Opracowane zgodnie ze standardem WCAG 2.1 m.in. pliki tekstowe, dostępnie złożone PDF z warstwą tekstową, prawidłowo przygotowanymi nagłówkami, alternatywami tekstowymi dla ilustracji i wykresów. Niedostępnymi formatami są np. skany dokumentów lub dokumenty, w których tekst zamieniony jest na krzywe, bez względu na to, czy zostały zapisane jako pliki JPG, TIFF czy PDF.

7.12. Dostępne multimedia

Multimedia rozumiane jako pliki audio, wideo, animacje, galerie zdjęć. Poziom dostępności wyznacza standard WCAG 2.1 i obejmuje: alternatywę tekstową dla plików audio (transkrypcję), dla grafik i zdjęć (tekst alternatywny, deskrypcję), napisy dla niesłyszących i audiodeskrypcję dla plików wideo. Formą udostępniania multimediów jest również ich tłumaczenie na polski język migowy i tworzenie napisów do filmów nagrywanych w polskim języku migowym (PJM).

7.13. Dostępna strona internetowa

Strona internetowa bez barier dla osób z niepełnosprawnością zbudowana zgodnie ze standardem WCAG 2.1. Dostępność stron internetowych obowiązuje w Polsce od 2012 roku. Zapewnienie poziomu dostępności aktualnie oznacza spełnienie normy europejskiej EN 301 549 V1.1.2 (2015–04). Norma europejska zawiera standard WCAG 2.1 AA.

7.14. Dostępna toaleta

Toaleta przeznaczona dla osób z niepełnosprawnością ruchową, znajdująca się w pobliżu miejsca wydarzenia, wewnątrz budynku lub postawiona na potrzeby wydarzenia na zewnątrz, umiejscowiona tak, by prowadziło do niej równe podłoże, bez barier i schodów, z zapewnioną odpowiednią przestrzenią manewrową wewnątrz, wyposażona w odpowiednie urządzenia i poręcze. Szczegóły i wymiary patrz: Standardy dostępności dla m.st. Warszawy.

7.15. Dostępny parking

Parking z miejscami parkingowymi przeznaczonymi dla osób z niepełnosprawnością. Szczegóły patrz: Standardy dostępności dla m.st. Warszawy.

7.16. Trasa wolna od przeszkód

Trasa prowadząca na miejsce wydarzenia, wolna od przeszkód i barier, np. schodów czy bardzo wysokich krawężników, w bliskiej odległości łącząca przystanki komunikacji miejskiej z miejscem wydarzenia, o szerokości i nawierzchni umożliwiającej poruszanie się różnym grupom użytkowników, w tym osobom z ograniczoną możliwością poruszania się i percepcją. Szczegóły patrz: Standardy dostępności dla m.st. Warszawy.

7.17. Dostępne meble

Meble umożliwiające korzystanie z nich osobom z ograniczoną możliwością poruszania się, znajdujące się w miejscach dostępnych dla tych osób oraz o parametrach zapewniających tym osobom możliwość korzystania z nich.

7.18. Pochylnia dla osób z ograniczoną możliwością poruszania się

Nachylony ciąg pieszy umożliwiający osobom z ograniczoną możliwością poruszania się pokonanie różnicy wysokości.

7.19. Druk powiększony

Specjalnie przygotowany i sformatowany tekst dla osób słabowidzących, drukowany dużo większą czcionką (16 -18+) bezszeryfową (np. Arial, Tahoma, Verdana), z dodatkowym formatowaniem czyniącym dokument przejrzystym i czytelnym, m.in.: 1,25 cm odległości pomiędzy liniami, wyrównanie tekstu do lewej strony, prezentacja materiału w zwartych blokach, układ tekstu bezkolumnowy, określona długość linii ok. 40 znaków, użycie kontrastowych kolorów.

7.20. Lektor

Osoba odczytująca wcześniej przygotowany tekst. W procesie tworzenia usług dostępu lektorzy odczytują skrypt audiodeskrypcji i ścieżkę dialogową w filmach zagranicznych.

7.21. Łatwy tekst (ang. easy-to-read text)

Mocno uproszczona forma komunikatu tekstowego ułatwiająca jego zrozumienie, przygotowywana głównie z myślą o osobach z niepełnosprawnością intelektualną. Nie są to jednak jedyni odbiorcy tekstów łatwych w czytaniu. Teksty te mogą być również pomocne dla niektórych osób z autyzmem, cudzoziemców, osób dysponujących niewielkim zasobem nowego dla nich słownictwa lub osób mających problemy z czytaniem. Także dla g/Głuchych użytkowników języka migowego, dla których język polski nie jest pierwszym językiem.

W proces tworzenia tekstów uproszczonych powinny być zaangażowane osoby, do których skierowany jest komunikat. Dodatkowym elementem komunikatów przygotowanych zgodnie z zasadami tekstu łatwego są ilustracje pomagające zrozumieć przekaz.

Szczegółowe zasady łatwego tekstu określa Easy-to-read: Inclusion Europe[9]. Dokument ten określa m.in. dobór słownictwa, sposób formułowania zdań, rodzaj i rozmiar użytej czcionki, kompozycję tekstu na stronie, użycie zdjęć, ilustracji i symboli. Najważniejsze zasady to m.in. używanie łatwych do zrozumienia wyrazów – tych samych do opisywania tych samych rzeczy, stosowanie przykładów z życia codziennego, rezygnacja z metafor, zapożyczeń, skrótów, dużych liczb, stosowanie zdań krótkich, pozytywnych, raczej w stronie czynnej; porządkowanie informacji w sposób łatwy do zrozumienia (nowe zdanie w nowej linii, bez przenoszenia wyrazów, śródtytuły, nagłówki); bez tła i wzorów utrudniających czytanie, w odpowiednim kontraście, czcionką bezszeryfową (np. Arial, Tahoma, Verdana), co najmniej 14 pkt., standardową (np. bez nadmiernego powiększania lub zmniejszania odstępów pomiędzy znakami).

Łatwy tekst nie jest tożsamy z pojęciem prosty język (ang. plain language), stosowanym w komunikacji publicznej i uzyskiwanym w procesie upraszczania tekstu. Tekst powinien być przygotowany tak, aby jego treść była przystępna (zrozumiała) dla tzw. masowego odbiorcy (przeciętnego obywatela). Zmiany wprowadzane podczas upraszczania tekstu dotyczą słownictwa, budowy zdań i składni oraz kompozycji tekstu. Mają one na celu zapewnienie szybkiego dostępu do zawartych w nim informacji. Są wprowadzane w oparciu o listę wskazówek i w procesie uzgodnień z autorem. Upraszczanie tekstu nie dotyczy jego merytorycznej zawartości.

Jednym z parametrów sprawdzających przystępność tekstów na poziomie leksykalno-składniowym jest indeks mglistości FOG. Określa on liczbę lat edukacji wymaganych dla zrozumienia tekstu. Bierze pod uwagę długość zdań oraz odsetek długich (potencjalnie trudnych) wyrazów – w języku polskim słowa czterosylabowe. Można go sprawdzić przez internet za pomocą aplikacji: logios.pl, jasnopis.pl. Podczas upraszczania tekstu słowa potencjalnie

[9] Easy-to-read: Inclusion Europe, Normy europejskie dotyczące informacji łatwych do czytania i zrozumienia http://easy-to-read.eu/pl/european-standards/, dokument dostępny w polskiej wersji językowej (plik PDF) http://psoni.org.pl/wp-content/uploads/2015/09/Informacja-dla-wszystkich-internet_0.pdf

trudne są usuwane (bez straty sensu) lub zastępowane popularniejszymi synonimami. Najważniejsze informacje zostają wyróżnione przez pogrubienie.

7.22. Miejsce wyciszenia

Pomieszczenie przyjazne dla osób nadwrażliwych na bodźce sensoryczne (np. tłum, hałas, światło, temperatura), którego zadaniem jest zapewnienie możliwości odpoczynku i wyciszenia np. osobie z autyzmem. Zbyt duża liczba bodźców może powodować nadmierne pobudzenie, dekoncentrację lub niepokój. Zaleca się wyznaczenie osobnego pomieszczenia (innej przestrzeni), odpowiednio wyciszonego oraz łagodnie oświetlonego. Zalecane jest wyposażenie miejsca w słuchawki wygłuszające. Ważne, aby każda osoba z obsługi wiedziała, gdzie znajduje się ta przestrzeń i była w stanie wskazać do niej jak najkrótszą drogę.

7.23. Napisy dla niesłyszących

Napisy w języku polskim, będące tekstowym zapisem dialogów lub narracji, rozszerzone o identyfikację postaci oraz opisy istotnych dźwięków. Liczba linii tekstu na ekranie, czas ich wyświetlania, rozmieszczenie, zestaw czcionek i kolorów są regulowane wytycznymi określającymi zasady redagowania napisów dla niesłyszących.

7.24. Napisy na żywo

Zapis wypowiedzi np. w programach lub podczas wydarzeń na żywo, czasami z uwzględnieniem innych ważnych dźwięków oraz identyfikacji mówców. Ich cechą jest nieznaczne opóźnienie.

7.25. Osoba z niepełnosprawnością

Zgodnie z Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych: „Do osób niepełnosprawnych zalicza się te osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów, co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami". Definicja ta jest szersza niż definicja osoby z niepełnosprawnością wykorzystywana w polskim prawie. Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2011, Nr 127, poz. 721 z późn. zm.), definicja osoby niepełnosprawnej brzmi: „Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej".

7.26. Pętla indukcyjna

System wspomagający słyszenie instalowany w salach, punktach obsługi czy przeznaczony do indywidualnego użytku. Przesyła dźwięk ze źródła do aparatu słuchowego wyposażonego w cewkę indukcyjną „T". Znacząco poprawia zrozumiałość mowy. Wymogi dotyczące systemów z pętlą indukcyjną określa norma PN-EN 60118-4.

Podstawową zaletą tego rozwiązania jest uniwersalność, relatywnie niski koszt, prostota obsługi, brak stygmatyzacji osób słabosłyszących. Należy mieć na uwadze, że pętla indukcyjna może nie zdać egzaminu w przypadku dużych zakłóceń elektromagnetycznych występujących w pomieszczeniu, w którym odbywa się wydarzenie.

7.27. Polski język migowy (PJM)

Polski język migowy jest naturalnym sposobem porozumiewania się pomiędzy sobą osób niesłyszących w Polsce. Posiada własną strukturę gramatyczną, odmienną od polskiej. PJM ma charakter wizualno-przestrzenny. Istotne są zarówno ruchy artykulacyjne mowy werbalnej, jak i ruchy mimiczne, ruchy głowy i tułowia, kontakt wzrokowy oraz kierunek patrzenia.

Osoby, które posługują się polskim językiem migowym i identyfikują się z kulturą Głuchych, to osoby Głuche przez „G" (w przeciwieństwie do osób głuchych przez „g", czyli osoby niesłyszące).

7.28. Piktogram

Przedstawienie pojęcia lub komunikatu w formie prostej grafiki lub obrazka.

7.29. Program czytający

Zwany też czytnikiem ekranowym lub z ang. Screen readerem. Jest to program komputerowy rozpoznający i interpretujący informacje wyświetlane na monitorze komputera. Informacje są przekazywane w formie dźwiękowej za pomocą mowy syntetycznej lub wysyłane do urządzenia brajlowskiego i wyświetlane w postaci zapisu brajlowskiego. Programy czytające sprawiają, że nawet osoby niewidome i słabowidzące nieznające alfabetu Brajla są w stanie obsługiwać komputery, a za ich pomocą zdobywać potrzebne informacje. Czytniki ekranów nie rozpoznają informacji zapisanych w formatach graficznych, np. JPG, TIFF, skanów zapisanych do PDF. Informacje umieszczane na stronie internetowej w jednym z tych formatów powinny mieć dostępną alternatywę tekstową. Najbardziej popularne w Polsce są: JAWS, Window-Eyes i NVDA.

7.30. Program powiększający

To program komputerowy umożliwiający powiększenie informacji wyświetlanych na ekranie komputera. Program taki daje możliwość ustawienia wielkości czcionki czy innego znaku graficznego w sposób najbardziej odpowiadający preferencjom użytkownika komputera. Daje też możliwość dowolnej zmiany koloru czcionki i tła. Program powiększający działa niezależnie od innych programów, w jakie wyposażony jest komputer, np. w ramach systemu operacyjnego, oraz niezależnie od narzędzi, w które wyposażone są strony internetowe, np. ZoomText.

7.31. Przedprzewodnik, przewodnik

Skrypt zawierający opis sposobu korzystania z danej przestrzeni, wydarzenia. Prezentuje krok po kroku wszystko, co będzie się działo od początku do końca wydarzenia. Rozpoczyna się informacjami dotyczącymi przyjścia na miejsce wydarzenia, np. wejście do budynku, zakup biletów, szatnia, toaleta, drogi ewakuacji, opis ekspozycji. Powinien zawierać wszystkie najważniejsze informacje organizacyjne, które mogą być pomocne. Treść przewodnika powinna być przygotowana zgodnie z zasadami tekstu łatwego oraz opatrzona fotografiami.

7.32. Racjonalne usprawnienie

Zgodnie z Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych oznacza „konieczne i odpowiednie zmiany i dostosowania, nienakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, jeśli jest to potrzebne w konkretnym przypadku, w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym możliwości korzystania z wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz ich wykonywania na zasadzie równości z innymi osobami”.

7.33. Respeaking

Metoda tworzenia symultanicznego przekazu tekstowego z wykorzystaniem oprogramowania do rozpoznawania i przekładu mowy na tekst, z którego korzysta respeaker – osoba powtarzająca wypowiedzi mówcy. W Polsce jest stosowany z jednoczesną korektą moderatora oraz wykorzystywany w procesie tworzenia napisów na żywo.

7.34. System językowo-migowy (SJM)

Stworzony system językowo-migowy, którego podstawę stanowi polszczyzna foniczna.

Oznacza to, że ma zasady gramatyczne języka polskiego, a znaki migowe jedynie uzupełniają wypowiedź ustną. Systemem komunikowania się, a nie odrębnym językiem jest także

International Sign (IS), zwany międzynarodowym językiem migowym. Jest on regularnie wykorzystywany podczas konferencji międzynarodowych oraz podczas spotkań, w których uczestniczą osoby nieporozumiewające się tą samą odmianą języka migowego.

7.35. Sposoby komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN)

Używane przez osoby z jednoczesną dysfunkcją narządu wzroku i słuchu. Są to m.in.: alfabet Lorma, alfabet palcowy do dłoni (daktylografia), język migowy do dłoni, kreślenie liter na dłoni i inne. Tych sposobów komunikacji używają tłumacze-przewodnicy asystujący osobom głuchoniewidomym.

7.36. Skrypt audiodeskrypcji

Tekstowa wersja audiodeskrypcji do dzieła audiowizualnego lub wizualnego. Skrypt taki jest zwykle przekazywany lektorowi w trakcie przygotowań do stworzenia dostępnej wersji dzieła audiowizualnego lub wizualnego. Lektor odczytujący tekst audiodeskrypcji nie powinien zmieniać treści skryptów, ponieważ przed ich upublicznieniem są konsultowane z osobami z niepełnosprawnością wzroku. Skrypt audiodeskrypcji może być udostępniony na stronie internetowej organizatora wydarzenia.

7.37. Symultaniczny przekaz tekstowy

Usługa skierowana głównie do osób z niepełnosprawnością słuchu, polegająca na przekładaniu w czasie niemal rzeczywistym (z nieznacznym opóźnieniem) mowy na tekst. Tekst może być wyświetlany na dużym ekranie (i być odczytywany przez większą grupę odbiorców) lub na wyświetlaczu urządzenia, np. laptopa czy smartfona, czy na monitorze brajlowskim (i wtedy jest odbierany przez jedną osobę). Transkrypcja mowy na tekst może być realizowana za pomocą metod tzw. respeakingu albo pisania na specjalistycznej klawiaturze. Rozwiązanie to sprawdza się podczas debat, konferencji, wykładów.

7.38. Syntezator mowy

Program komputerowy lub maszyna zamieniające tekst na mowę wykorzystywane w procesie syntezy mowy, czyli w czasie zamiany tekstów zapisanych w formie znaków graficznych na tworzone mechanicznie dźwięki. Najnowocześniejsze syntezatory mowy imitują bardzo dokładnie mowę ludzką i umożliwiają dokładne odsłuchanie czy przeliterowanie nawet najtrudniejszych, najmniej powszechnych wyrażeń.

7.39. System FM

Zestaw składający się z co najmniej jednego nadajnika oraz jednego lub większej liczby odbiorników służący do przekazu dźwięku osobie słabosłyszącej korzystającej z aparatu słuchowego lub nie korzystającej z takiego aparatu. Do nadajnika może być podłączone źródło dźwięku (mikrofon lub inne urządzenie). Do odbiornika mogą być podłączone słuchawki lub indywidualna pętla indukcyjna. Podstawową zaletą systemu FM jest mobilność – może być stosowany w plenerze, w trakcie oprowadzania po wystawach, a także wszędzie tam, gdzie z różnych względów nie można zainstalować pętli indukcyjnej.

7.40. Systemy wspomagające słyszenie

Urządzenia techniczne, jak systemy FM czy pętle indukcyjne, które podnoszą stopień zrozumienia mowy u osoby korzystającej z aparatu słuchowego.

3.41. Tłumacz-przewodnik osoby głuchoniewidomej

Osoba, która po przejściu niezbędnego szkolenia w zakresie prawidłowego i bezpiecznego prowadzenia osoby głuchoniewidomej, w zakresie komunikowania się z taką osobą (w tym metodami ujętymi w SKOGN), a także w zakresie opisywania rzeczywistości (deskrypcji) wspiera osobę głuchoniewidomą, pełniąc równocześnie funkcję przewodnika i tłumacza.

7.42. Tłumacz języka migowego przez internet

Usługa tłumaczenia na język migowy dostarczana na odległość za pomocą środków komunikacji elektronicznej. Inna nazwa: wideotłumacz.

7.43. Transkrypcja

Zapis tekstowy warstwy dialogowej i dźwiękowej materiału wideo lub nagrania.

7.44. Tyflografika

Graficzne odwzorowanie i przedstawienie rzeczywistości przy zastosowaniu skali, proporcji i generalizacji dostępne dotykowo i wzrokowo dla osób niewidomych i o ograniczonej percepcji wzrokowej. Tyflografika pozwala niewidomym i słabowidzącym poznać, zrozumieć oraz odwzorować rzeczywistość. Ich czytanie wymaga od odbiorców odpowiednich umiejętności i praktyki.

7.45. Uniwersalne projektowanie

W zgodzie z Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych oznacza „projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania. «Uniwersalne projektowanie» nie wyklucza pomocy technicznych dla szczególnych grup osób niepełnosprawnych, jeżeli jest to potrzebne”.

7.46. WCAG 2.1

WCAG – Web Content Accessibility Guidelines to dokument określający i opisujący wytyczne dostępności treści internetowych. Dokument został opracowany przez ogólnoświatową organizację W3C (The World Wide Web Consortium) i określa zasady tworzenia treści internetowych w taki sposób, aby były dostępne dla wszystkich użytkowników, niezależnie od wieku, niepełnosprawności, zamożności, użytego sprzętu i oprogramowania. Cztery najważniejsze zasady (priorytety) WCAG tj: percepcja, funkcjonalność, zrozumiałość, rzetelność. Wytyczne te dodatkowo dzieli się na trzy poziomy dostępności A, AA i AAA. Najnowszą wersją jest WCAG w wersji 2.1. Dokumenty W3C same w sobie nie mają mocy prawnej, ale stanowią merytoryczną podstawę norm europejskich i międzynarodowych.

Zobacz więcej 7.13. Dostępna strona www.

8 Akty prawne

Aktualne polskie prawo reguluje:

- minimalne wymogi dostępności podmiotów publicznych, w tym obowiązek wprowadzenia koordynatora dostępności[10],
- dostępność stron www i multimediów instytucji realizujących zadania publiczne[11],
- sposób komunikacji z osobami g/Głuchymi i głuchoniewidomymi w wybranych typach instytucji publicznych, w tym w organach samorządu[12],
- obsługę osoby z niepełnosprawnością ruchową i sensoryczną podczas świadczenia usług telekomunikacyjnych[13],
- dostępność inwestycji, produktów i wydarzeń realizowanych w ramach funduszy unijnych[14],

10 Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. 2019 poz. 1696) http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190001696

11 Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz.U. 2019 poz. 848)) http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20120000526

12 Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1243) http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20112091243

13 Rozporządzenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 26 marca 2014 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących świadczenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych przez dostawców publicznie dostępnych usług telefonicznych (Dz.U. 2014 poz. 464) http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20140000464

14 Wytyczne z 8 maja 2015 r. w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 (MIiR/H 2014-2020/16(01)/05/2015) (plik PDF) https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/media/2470/Wytyczne_zasady_rownosci_szans12052015.pdf oraz Wytyczne w 5 kwietnia 2018 r. zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020, MR/2014-2020/16(02) (plik PDF) http://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/wytyczne-w-zakresie-realizacji-zasady-rownosci-szans-i-niedyskryminacji-oraz-zasady-rownosci-szans/

- dostępność architektoniczną, w tym akty prawne dotyczące dróg publicznych (Ustawa o drogach publicznych, Rozporządzenie o warunkach technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie, Rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach), budynków (Ustawa prawo budowlane, Rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie).

Polskie prawo szczegółowo nie reguluje dostępności wydarzeń realizowanych przez instytucje publiczne ze środków budżetowych/ publicznych innych niż europejskie.

W przypadku niedających się pogodzić rozbieżności pomiędzy niniejszym dokumentem a obowiązującymi przepisami należy stosować przepisy.

Opracowanie „Wytycznych dostępności wydarzeń dla m.st. Warszawy" jest, udzieloną na poziomie samorządu m.st. Warszawy, odpowiedzią na zapisy zawarte w ratyfikowanej przez Polskę w 2012 roku Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych[15] – szczególnie artykułów 9 – Dostępność i 30 – Udział w życiu kulturalnym, rekreacji, wypoczynku i sporcie.

Opracowanie dokumentu jest realizacją strategii:

- Warszawskiego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2010-2020[16],
- Programu rozwoju kultury w Warszawie do roku 2020 „Miasto kultury i obywateli"[17].

[15] Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. 2012 poz. 1169) http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20120001169

[16] Uchwała NR LXXXIX/2644/2010 Rady m.st. Warszawy z dnia 9 września 2010 r. http://strategia.um.warszawa.pl/content/warszawski-program-dzia-na-rzecz-os-b-niepe-nosprawnych-na-lata-2010-2020

[17] Miasto kultury i obywateli. Program rozwoju kultury w Warszawie do roku 2020 http://strategia.um.warszawa.pl/content/miasto-kultury-i-obywateli-program-rozwoju-kultury-w-warszawie-do-roku-2020